

Vrije Universiteit Brussel

Interpersoonlijke communicatie over seksualiteit bij jongvolwassenen met een vaste relatie:
Een kwalitatief onderzoek bij niet studerende heteroseksuele koppels tussen 20 en 30 jaar.

Soort: Eindwerk in de Klinische Psychologie
Student: Tanja Molenberghs
Promotor: Prof. Dr. T. Klai
Organisatie: Sensoa

Academiejaar 2005-2006

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

Inhoudstabel

Dankwoord	4 p
Samenvatting	5 p
Deel I: Literatuurstudie	6 p
1. Jongvolwassenen: situering van de onderzoeksgroep	6 p
1.1 De jongvolwassenheid: een periode vol met keuzes	6 p
• Afstuderen en de intrede op de arbeidsmarkt	6 p
• Het ouderlijke nest verlaten	7 p
• Opbouwen van een intieme relatie met een partner	7 p
• Kinderen	8 p
2. Seksueel welzijn en seksuele gezondheid	8 p
2.1 Kennis	8 p
2.2 Attitudes	9 p
• Gender	9 p
• Attitudes ten opzichte van condooms	9 p
2.3 Gedrag	10 p
2.4 Beleving	10 p
2.5 Problematieken	10 p
• Seksueel overdraagbare aandoeningen	10 p
• Hiv	11 p
• Abortus	11 p
• Grensoverschrijdend gedrag	12 p
2.6 Risicogedrag	12 p
2.7 Veranderingen in seksualiteit binnen een relatie tijdens de jongvolwassenheid	12 p
3. Communicatie	13 p
3.1 Communicatie over seksualiteit	13 p
3.1.1 Communicatie over seksueel welzijn	13 p
• Tevredenheid	13 p
• Wensen en behoeften	14 p
• Grensoverschrijdend gedrag	14 p
3.1.2 Communicatie over seksuele gezondheid	15 p
3.1.3 Communicatie over risicogedrag	15 p
• Attitudes	16 p
• Condoomgebruik	16 p
Deel II: Methode	17 p
1. Probleemstelling	17 p
2. Onderzoeksvragen	17 p
3. Onderzoeksmethode	17 p

3.1 Instrument	17 p
3.2 Recruitering en procedure	19 p
3.3 Respondenten	20 p
3.4 Analyse	22 p
Deel III: Resultaten	23 p
1. Seksualiteit en seksuele beleving	23 p
1.1 Seksueel verleden	23 p
1.2 Huidige relatie	23 p
• Tevredenheid	23 p
• Begrip	24 p
• Behoeftes	24 p
2. Communicatie met betrekking tot seksualiteit	25 p
2.1 Communicatie over seksuele beleving en seksueel welzijn	26 p
• Praten over wensen en behoeftes	26 p
• Aantrekking	26 p
• Experimenteren	27 p
• Grenzen	27 p
• Geladen thema's	29 p
• Verloop van de communicatie met betrekking tot seksuele beleving en seksueel welzijn	30 p
2.2 Communicatie betreffende seksuele gezondheid	32 p
• Bescherming	32 p
• Anticonceptie	32 p
• Ongeplande zwangerschappen en kindwensen	33 p
• Soa	33 p
Deel IV Bespreking	35 p
1. Communicatie over seksuele beleving en seksueel welzijn	35 p
1.1 Tevredenheid	35 p
1.2 Aantrekking	36 p
1.3 Experimenteren met nieuwe seksuele ervaringen	36 p
1.4 Moeilijkere thema's	36 p
1.5 Grenzen en grensoverschrijdend gedrag	36 p
2. Communicatie betreffende seksuele gezondheid	37 p
2.1 Condoomgebruik	37 p
2.2 Anticonceptie	38 p
2.3 Ongeplande zwangerschap en kindwensen	38 p
2.4 Seksueel overdraagbare aandoeningen	39 p
Conclusie	39 p
Referentielijst	40 p

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn ouders bedanken omdat zij me de kans hebben gegeven om verder te studeren. Zonder hen was ik nooit aan deze opleiding begonnen. Ook ben ik hen dankbaar voor het geduld dat ze hadden wanneer ik in drukke periodes zat. Daarnaast bedankt ik Prof. Klaï en Ilse van de Velde, voor hun hulp, de tips en het feit dat ik steeds met vragen bij hen terecht kon. Ook wil ik graag een bedankje neerschrijven voor IIs van de wetenschapswinkel waarvan ik steeds en snel antwoord op vragen kreeg. En waarmee ik ook gewoon eens kon praten over hoe de thesis vlotte.

Natuurlijk ben ik ook de respondenten dankbaar, die ondanks het feit dat ze vaak zelf een druk leven hadden toch een plaatsje in hun agenda zochten om een interview te plannen.

Ook vele medestudenten moet ik hier danken. Voor de vele tips en het meedenken, maar ook voor de steun in de stresserende periodes. Een gesprek met hen kon verhelderend zijn en daarnaast verfrissend waardoor ik terug volle moed aan de slag ging.

Grote dank ben ik verschuldigd aan mijn vrienden. Voor de onvoorwaardelijke steun en vriendschap die ik daar kon vinden. Altijd stonden zij klaar om praktisch met iets te helpen of als luisterend oor. Speciale dank gaat daarbij uit naar Anja, Anne-Marie, Dany, Els en Wendy.

Samenvatting

In dit onderzoek wordt de eerste stap gezet om de communicatie over seksualiteit bij Vlaamse, jongvolwassen koppels die niet meer studeren in kaart te brengen. Om het verloop van de communicatie te exploreren werd er gebruik gemaakt van een kwalitatieve methode. Er werden bij 10 koppels tussen 20 en 30 jaar individuele, semi-gestructureerde interviews op basis van een topiclijst afgenomen. Uit de resultaten blijkt dat de Vlaamse, jongvolwassen koppels uit dit onderzoek over veel thema's met betrekking tot seksualiteit communiceren. Ze vinden bovendien dat deze communicatie bijdraagt tot de seksuele tevredenheid en het wederzijdse begrip dat ze ervaren. Opvallend is wel dat vrouwen het vaak moeilijker vinden om over seksualiteit te praten dan mannen. Naast het feit dat ze over heel wat zaken praten qua seksueel welzijn en seksuele gezondheid, zien we ook enkele knelpunten. Het gaat hierbij voornamelijk om de communicatie over het seksueel verleden. Een heel deel koppels communiceren niet over vroegere partners en daarmee samenhangend praten een deel van de koppels ook niet over soa. We zien dat een heel deel van de respondenten vanaf het begin van de relatie condoomloos hebben gevreeën, waarvan een deel dit niet met de partner heeft besproken. Meerdere respondenten hebben op dat moment niet stilgestaan bij soa. De communicatie omtrent seksuele gezondheid verloopt moeizamer dan de communicatie omtrent seksueel welzijn. Een punt van de seksuele gezondheid waarbij de meerderheid van de respondenten bij stilstaat is het vermijden van ongewenste zwangerschappen.

Deel I: Literatuurstudie

1. Jongvolwassenen: situering van de onderzoeksgroep

Beginnend in de adolescentie en doorlopend in de jongvolwassenheid staat men voor de taak om unieke, volwassen identiteit op te bouwen (Erikson, 1968, 1982; Marcia, 1980 in Jordyn en Byrd, 2003). Volgens Westberg (2004) gaat het voornamelijk om de overgang van afhankelijkheid van de ouders naar onafhankelijkheid op financieel, sociaal en emotioneel gebied (Elchardus & Smits, 2005a).

Het volwassenwordingproces is nu ingewikkelder dan vroeger. Voor de jaren '60 was er eerder sprake van een vaststaand, traditioneel parcours dat gevolgd werd door jongeren bij de overgang van jeugd naar volwassenheid, de zogenaamde standaardbiografie. Er heeft echter een verschuiving plaatsgevonden naar de keuzebiografie, waarbij de jongere zelf veel meer keuzes moet maken in plaats van vaststaande patronen te volgen. Jongeren bepalen hierdoor zelf in welke volgorde en op welk tijdstip ze bepaalde stappen zetten die leiden naar volwassenheid (Elchardus & Smits, 2005a). Het duurt nu langer voordat men zelfstandig wordt in onze maatschappij, vooral bij jongeren die een hogere opleiding volgen. Keniston (1975) introduceerde jongvolwassenheid als afzonderlijke levensfase, eigenlijk een soort overgangsfase waarin nog veel 'voorlopig' is geregeld (De Wit, van der Veer & Slot, 2002). Doordat de maatschappij geen onmiddellijk engagement verwacht van de jongvolwassenen hebben ze veel ruimte om te experimenteren met leefstijlen, jobs, relatievormen en seksualiteit (Sensoa, 2005).

1.1 De jongvolwassenheid: een periode vol met keuzes

De jongvolwassenheid is een levensfase waarin jonge vrouwen en mannen worden geconfronteerd met een heel aantal belangrijke keuzes en transitieën. Volgens LaPierre-Adamcyk, Le Bourdais en Lehrhaupt (1995) wordt deze periode door verscheidene auteurs daarom ook gekarakteriseerd als 'l'âge du choix'. (Elchardus & Smits, 2005a)

De belangrijkste stappen die men in de jongvolwassenheid neemt, zijn volgens Mulder en Manting (1994), het afronden van de studier carrière, het intreden in de arbeidswereld, het aangaan van een partnerrelatie en het krijgen van een kind. Daarnaast is ook het verlaten van het ouderlijke nest een van de belangrijke indicatoren van het zelfstandig worden (Gerritsen, 1997).

- Afstuderen en de intrede op de arbeidsmarkt

Vele jongeren hebben een ideaalbeeld over de levensloop. Naast het ideaal dat men voor ogen heeft, wordt de levensloop in realiteit door verscheidene omstandigheden beïnvloedt. Studeren is een van de omstandigheden die een invloed kunnen hebben op het tijdstip waarop bepaalde transitieën plaatsvinden. Als men langer studeert, komt men later op de arbeidsmarkt, waardoor men eveneens later financieel zelfstandig wordt. Dit heeft dan weer gevolgen voor andere

belangrijke levensgebeurtenissen zoals gaan samenwonen en aan kinderen beginnen (Elchardus & Smits, 2005a).

- Het ouderlijke nest verlaten

Onder de 25 jaar wonen de meeste jongvolwassenen nog bij hun ouders, dit geldt iets meer voor jongens dan voor meisjes (Geurts, 2003).

In het onderzoek van Elchardus en Smits (2005b) zien we dat 63% van de jongvolwassenen tussen 18 en 36 jaar reeds het huis heeft verlaten. Het verlaten van het ouderlijk huis gebeurde meestal tussen de 20 en de 30 jaar. Als we gaan kijken naar de groep jongeren die nog thuis wonen zien we dat 45% hiervan nog studeert en 55% reeds klaar is met de studies. De studenten zijn gemiddeld 21 jaar en plannen om het nest rond de 24 jaar te verlaten. De afgestudeerden zijn gemiddeld iets ouder, namelijk 25 jaar, en zijn van plan om rond de leeftijd van 27 jaar het ouderlijke huis te verlaten. Men zag als hoofdzakelijke redenen om het ouderlijke huis te verlaten financiële autonomie, het beëindigen van de studies en het gaan samenwonen met een partner. Bij jongvolwassenen tussen 20 en 30 jaar ziet met een opvallende nestvastheid, 33,7 procent van de werkende jongvolwassenen wonen nog in het ouderlijk huis. De redenen om thuis te blijven zijn van financiële aard, het vinden van een woning waar ze evenveel comfort hebben als thuis speelt een belangrijke rol.

Vrouwen beginnen meestal tussen 25 en 29 jaar aan gezinsvorming, 40% van hen heeft dan al een kind en 25% heeft geen kind maar woont samen met een partner. Mannen hebben op deze leeftijd in 22% van de gevallen een kind en 22% woont zonder kinderen samen met de partner. (Geurts, 2003)

In de jongvolwassenheid moet men dus enerzijds autonomie ten opzichte van de ouders verwerven. Anderzijds staat men in deze levensfase volgens Erikson (1963) en Levinson (1978) voor de taak om een intieme relatie op te bouwen met een partner (Arnett, 1994).

- Opbouwen van een intieme relatie met een partner

Volgens Avort (1989) hoorde er bij de standaardlevensloop een standaard relatiemodel waarin automatisch de koppeling werd gemaakt tussen het huwelijk, seksualiteit en voortplanting (Van Geel, 2003). Volwassenen hebben nu ook op dit vlak verscheidene keuzemogelijkheden. Sommige willen single blijven, terwijl anderen overgaan tot een relatie (DeLamater & Friedrich, 2002). Na een periode van experimenteren met relaties en seksualiteit, meestal vanaf de tienerjaren tot halverwege de twintigerjaren, gaan de meeste mensen op zoek naar een vaste partner met wie ze hopen de rest van hun leven door te brengen. (Rademakers, 1996). Volgens Elchardus en Smits (2005b) heeft bijna drievierde van de jongvolwassenen een vaste partner. Men zag hier een verschil tussen werkende en studerende jongvolwassenen. Werkende jongvolwassenen hebben namelijk vaker een vaste partner dan studerende jongvolwassenen. Het is wel zo dat de meerderheid (92%) van de jongvolwassenen die geen vaste partner heeft, hier wel behoefte aan heeft.

Nadat men onafhankelijk is geworden van de ouders en men een relatie met een partner heeft opgebouwd volgt vaak het huwelijk. Bij de Vlaamse jongvolwassen mannen van 20 tot 29 jaar is 14% gehuwd, bij de vrouwen gaat het om 24%. Als we de leeftijdscategorie opsplitsen is in de groep 20-24 jaar slechts 3% van de mannen en 10 % van de vrouwen gehuwd. In de categorie 25-29 is 25% van de mannen en 40% van de vrouwen gehuwd (NIS, 2004). De gemiddelde leeftijd van het huwen ligt voor jongvolwassenen op 24,2 jaar. (Elchardus & Smits, 2005b). In de algemene bevolking lag de gemiddelde huwelijksleeftijd in 2002 op ongeveer 34 jaar voor de mannen en 31 jaar voor de vrouwen (NIS, 2003b).

Men bekeek in het onderzoek van Elchardus en Smits (2005b) ook hoeveel jongvolwassenen al gescheiden zijn. In de leeftijdsgroep 28-36 jaar zag men dat 12,2% van de ooit gehuwden terug gescheiden zijn. Meestal ging het om jongvolwassenen die gemiddeld op 23-jarige leeftijd gehuwd waren en bij benadering 5.5 jaar later terug scheidden, op gemiddeld 28-jarige leeftijd.

- Kinderen

Zoals eerder vermeld is het krijgen van een eerste kind meestal iets dat tijdens de jongvolwassenheid gebeurt. In 1997 zijn 57,5 kinderen op 100 in België geboren bij een jongvolwassen moeder tussen 20 en 30 jaar. Als we gaan kijken naar de koppels, zien we dat 33.56% van de kinderen geboren in 1997, het levenslicht heeft gezien bij een koppel waarvan beide ouders tussen de 20 en de 30 jaar waren op het moment van de geboorte (NIS, 2003a).

Volgens het rapport van Elchardus en Smits (2005b) hangt het krijgen van kinderen nauw samen met het huwen. 72% van de jongvolwassenen die kinderen hebben is volgens dit onderzoek gehuwd.

2. Seksueel welzijn en seksuele gezondheid

2.1 Kennis

Men veronderstelt vaak dat kennis, en dan voornamelijk kennis over de gezondheidsrisico's, een belangrijke determinant is voor gedrag. Het is echter niet zo dat omdat mensen weten wat het juiste gedrag is, ze zich ook automatisch daarnaar gedragen. Kennis is slechts één van de vele factoren die het gedrag beïnvloeden (Brug, Schaalma, Kok, Meertens & van der Molen, 2003).

Vrouwen hebben een betere kennis met betrekking tot seksualiteit dan mannen. Daarnaast zien we ook een verschil met betrekking tot opleidingsgraad, namelijk hoe hoger de opleidingsgraad, hoe groter de kennis (de Vroome en Sandfort, 1999; Rutgers Nisso Groep, 2005).

In een onderzoek waarbij mensen telefonisch werden geïnterviewd omtrent seksualiteit hebben De Vroome en Sandfort (1999) ondermeer gepeild naar de kennis van Nederlandse jongeren en jongvolwassenen met betrekking tot veilig vrijen. Bijna alle jongvolwassenen tussen 21 en 30 jaar noemen het condoom als men vraagt naar welke manier van veilig vrijen men kent. Van de jongvolwassenen tussen 21-25 noemde 66% ook nog 'andere voorbehoedsmiddelen', terwijl dit bij de leeftijdsgroep 26-30 47% was. Men ziet wel dat vrouwen vaker (61%) andere

voorbehoedsmiddelen rapporteren dan mannen (54%). Kleine percentages respondenten halen geen geslachtsgemeenschap/veilige vrijtechnieken, monogamie en geen sperma- en/of bloed-bloed contacten aan.

Men bracht in dit onderzoek eveneens de kennis van jongvolwassenen betreffende soa in kaart. Van de 24-25 jarigen weet 77% wat de afkorting soa wil zeggen, bij de 26 tot 30 jarigen is dit 66%. Slechts 24% jongvolwassenen tussen 21 en 25 en 17 % tussen 26 en 30 weet dat Chlamydia de meest voorkomende soa in Nederland is. Gemiddeld 37% van de jong volwassen respondenten weten dat Chlamydia onvruchtbaarheid bij de vrouw kan veroorzaken. Dit gegeven is relatief vaak niet geweten door personen die nog nooit een condoom hebben gebruikt. Als men vraagt welke soa men kent, noemt de helft van de jongvolwassenen tussen 26 en 30 en 62% tussen 21 en 25 jaar hiv/aids. Vervolgens zijn de meest bekende soa Gonorrhoe, Chlamydia, Herpes genitalis en Syfilis. De meerderheid van de jongvolwassenen (gemiddeld 81,5 %) geeft aan te vinden voldoende te weten over soa. Voornamelijk mensen in een vaste relatie vinden dat ze voldoende weten (84%).

In de gezondheidsenquête van 2004 (Bayingana, Demarest, Gisle, Hesse, Miermans, Tafforeau, en Van der Heyden, 2006) scoort de jongste leeftijdsgroep (15-24 jaar) zwak op kennis rond hiv. Bij de volgende leeftijdsgroep zien we een betere kennis. Vrouwen tussen de 25 en 34 jaar scoren het beste, mannen het tweede beste, die doen het nog iets beter op de leeftijd van 35 à 44 jaar. Echter blijft het percentage respondenten dat niet-besmettelijke contacten juist geïdentificeerd onder de 50% in alle leeftijdscategorieën. Een gelijkaardig resultaat wordt teruggevonden voor het inschatten van de ernst en de geneesbaarheid van aids. Qua het herkennen van niet-beschermde methodes presteert men beter, 53% van de 15-24 jarigen en 69% van de 25-34 jarigen herkent deze correct.

2.2 Attitudes

- Gender

In een onderzoek van Vanwesembeek, Bekker en van Lenning (1998) zag men dat Nederlandse universiteitsstudenten er traditionele opvattingen op na houden met betrekking tot seksualiteit. Mannen nemen meer initiatief, trachten hun heteroseksuele contacten volgens hun wensen vorm te geven en zijn meer geneigd om de partner te overhalen. Vrouwen zullen zich eerder defensief opstellen en zijn minder geneigd dan mannen om over te gaan tot seks. Vrouwen hebben bovendien vaak een minder goed zicht op hun wensen en op hoe ze deze kunnen vervullen. Volgens Rademakers (1996) verkiezen mannen een hogere vrijfrequentie dan vrouwen.

- Attitudes ten opzichte van condooms

Ruim 1/3 van de jongvolwassenen in het onderzoek van De Vroome en Sandfort (1999) zijn van mening dat je met een condoom minder voelt tijdens het vrijen. Gemiddeld 37,5 % van de jongvolwassen respondenten vinden condoomgebruik een hinderlijke onderbreking van het vrijen. Ongeveer 43% van de jongvolwassenen is van mening dat je enige schroom moet overwinnen om condooms aan te kopen. Zo'n ¾ van de respondenten geeft wel aan dat er voor henzelf meer

voordelen dan nadelen zijn aan het gebruik van een condoom. Een opmerkelijk gegeven dat naar voren kwam in dit onderzoek is dat ongeveer $\frac{3}{4}$ van de jongvolwassenen dachten dat hun vrienden (zeer) positief stonden ten opzichte van condoomgebruik, maar slechts 33% dacht dat deze vrienden ook zeker daadwerkelijk een condoom zouden gebruiken met een nieuwe partner. 46% vermoedde dat de meerderheid het wel zou doen.

2.3 Gedrag

Volgens Maes & Vereecken (2000) zijn Belgische jongeren die al ervaring hebben met seksuele gemeenschap gemiddeld 15 à 16 jaar als ze hun maagdelijkheid verliezen. Op de leeftijd van 17 à 18 jaar heeft ongeveer de helft van de jongeren nog geen ervaring met geslachtsgemeenschap (Maes & Vereecken, 2002). Als men aan de Belgische jongvolwassenen tussen 18 en 36 jaar vraagt wat volgens hen de ideale leeftijd zou zijn waarop de eerste seksuele contacten plaatsvinden komt er een gemiddelde leeftijd van 17,5 jaar naar voren (Elchardus & Smits, 2005a).

Uit het rapport "Seks onder je 25ste" (Rutgers Nisso Groep, 2005) blijkt dat 25% van de Nederlandse mannelijke jongeren één sekspartner heeft gehad, 33% twee of drie en 42% heeft vier of meer sekspartners gehad. Bij de vrouwelijke jongeren heeft 31% één partner gehad, 33% twee of drie en 35% vier of meer sekspartners. Laag opgeleide respondenten rapporteren vaker vier of meer sekspartners te hebben gehad dan de hoger opgeleide respondenten.

Als men gaat kijken naar het gebruik van anticonceptie bij jongvolwassenen komt er naar voren dat 62% van de vrouwen tussen 20 en 24 jaar en 54% van de vrouwen tussen 25 en 29 jaar de pil nemen (Bayingana, et al, 2006).

2.4 Beleving

In het rapport "Seks onder je 25ste" (Rutgers Nisso Groep, 2005) stelt men dat jongens minder tevreden zijn over hun seksleven dan meisjes, het gaat hier dan voornamelijk over het aspect frequentie. Bijna 1/5 van de jongens is ontevreden hierover, ten opzichte van 1/10 van de meisjes. Over het contact met de partner en de kwaliteit van de seks zijn beide seksen ongeveer even tevreden. Als men het globaal bekijkt, kan men stellen dat de mate van tevredenheid hoog is.

Tevredenheid hangt af van het feit of men de zaken die men met de partner onderneemt aangenaam vindt en van de vaardigheid om tot een evenwicht te komen als de wensen en behoeften van beide partners niet overeenstemmen (Rademakers, 1996).

2.5 Problematieken

Er worden nu kort enkele problematieken met betrekking tot seksuele gezondheid en seksueel welzijn overlopen.

- Seksueel overdraagbare aandoeningen

Seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) worden voornamelijk gediagnosticeerd bij individuen tussen 20 en 34 jaar. Voor de vrouwen is de leeftijdsgroep 20-24 jaar het frequentst vertegenwoordigd en voor de mannen de leeftijdscategorie 30 tot 34 jaar. Bij vrouwen wordt het vaakste Chlamydia gediagnosticeerd, gevolgd door Genitale wratten. Voor heteroseksuele mannen zijn Genitale wratten gevolgd door Chlamydia de meest vertegenwoordigde diagnoses. (Defraye & Sasse, 2004)

- Hiv

Nieuwe hiv diagnoses bij Belgen in 2005 worden in 84,7% van de gevallen vastgesteld bij mannen. In 75% van de gevallen gaat het hier om een homoseksuele en in 25% om een heteroseksuele overdracht (Sensoa, 2006). Voor vrouwen zien we een omgekeerde tendens, in 75% van de gevallen gaat het om een heteroseksuele overdracht (Vrind, 2000). Bij mannen is de sterkst vertegenwoordigde leeftijdsklasse 30-34 jaar en bij vrouwen 25-29 jaar (Defraye & Sasse, 2006).

- Abortus

Het merendeel vrouwen dat voor abortus kiest is tussen de 20 en de 30 jaar oud, 47,5% van alle abortussen vinden in deze leeftijdscategorie plaats. Zoals men kan zien in onderstaande tabel is het aantal abortussen in België bij jongvolwassenen tussen 20 en 30 jaar gestegen tussen 2000 tot 2003. (Ruytjens, 2004)

Tabel 1

Aantal abortussen bij jongvolwassenen in België tussen 2000 en 2003

Leeftijd	2002	2001	2002	2003
20-24 jaar	3421	3761	3692	4032
25-29jaar	3065	3332	3339	3411
Totaal	6486	7093	7031	7443

Bron: Ruytjens, 2004

Het hoogste abortuscijfer vindt men bij vrouwen tussen 20 en 24 jaar, ongeveer 12 op 1000 vrouwen in deze leeftijdscategorie kiezen jaarlijks voor een abortus (11,60 in 2002 en 12,61 in 2003). In de leeftijdscategorie 25 - 29 jaar zijn dat ongeveer 10 op 1000 vrouwen die een abortus ondergaan. (Ruytjens, 2004)

Gemiddeld 12,67% van de zwangerschappen in 2002 en 2003 werden beëindigd door middel van abortus. Voor de leeftijdscategorie 20-24 j was het abortusratio ongeveer 16% en voor de 25-29 jarigen 7%. Van alle vrouwen die kiezen voor abortus geeft 48 % aan geen anticonceptie gebruikt te hebben en 30 % zegt de anticonceptiemiddelen niet goed gebruikt te hebben. (Ruytjens, 2004)

Volgens van Kooten, van Berlo en Vanwesenbeeck (2003) ondervindt de meerderheid van de vrouwen die een abortus ondergaan geen negatieve gevolgen op psychosociaal vlak op lange termijn, men ondervindt voornamelijk positieve emoties. Bijna de helft van de vrouwen krijgt op

korte termijn wel te kampen met milde klachten zoals stemmingsschommelingen. En een deel van de vrouwen ondervinden negatieve gevolgen op langere termijn, zoals depressie.

- Grensoverschrijdend gedrag

Bij heteroseksuele jongvolwassenen komt seksueel misbruik relatief veel voor (Sensoa, 2005). Bijna ¼ van de meisjes tussen 21 en 25 jaar is ooit slachtoffer geworden van seksuele dwang. Hiermee bedoelt men dat ze zijn gedwongen tot seksuele handelingen die ze eigenlijk niet wilden. Bijna 5% jongens gaf aan ooit gedwongen zijn tot ongewenste seksuele handelingen (Rutgers Nisso Groep, 2005). Wentzel (2003) wijst erop dat slachtoffer worden van geweld een aangrijpende gebeurtenis is die vele negatieve gevolgen kan hebben.

Als men gaat kijken hoeveel jongeren tussen 21 en 25 jaar ooit zelf iemand gedwongen hebben tot seks, zegt ongeveer 1% meisjes en zo'n 4% jongens dit ooit gedaan te hebben. Jongens hebben dus vier maal meer kans iemand te dwingen tot ongewenste seksuele handelingen (Rutgers Nisso Groep, 2005).

2.6 Risicogedrag

In de leeftijdsgroep van 15 tot 34 jarigen gebruikt 39% van de seksueel actieve respondenten zonder een vaste partner, een populatie die een verhoogd risico loopt op soa, geen condoom (Bayingana, et al, 2006).

Het gebruiken van condooms in een vaste relatie is eveneens geen uitgemaakte zaak. Bijna ¾ van de jongvolwassenen heeft al eens overwogen om te stoppen met het condoomgebruik (71.5%). Bij de groep van 21-25 jarigen wordt elkaar helemaal kunnen vertrouwen als hoofdzakelijke overweging genoemd om niet langer een condoom te gebruiken (29%), bij de groep 26-30 jarigen gaat het in het grootste deel van de gevallen om een kindervens (42%). (De Vroome en Sandfort, 1999).

2.7 Veranderingen in seksualiteit binnen een relatie tijdens de jongvolwassenheid

Jongvolwassenen tussen 22 en 37 jaar ondervinden veranderingen in hun seksualiteit binnen een langere heteroseksuele relatie. Ze merken een verandering in de zin in seks, mannen rapporteren vaker zin te hebben dan in het begin, vrouwen eerder een vermindering van de zin in seks. Er is bovendien een afname in de vrijfrequentie. In de duur van de seks treden ook veranderingen op, volgens mannen duren de vrijpartijen langer, bij de vrouwen zijn de meningen meer wisselend. Daarnaast zijn er veranderingen in verschillende richtingen met betrekking tot het nemen van initiatief. Een deel rapporteert dat de partner nu meer initiatief neemt en een ander deel geeft aan nu zelf meer initiatief te nemen. Ten slotte geven ze ook veranderingen in de beleving aan, mannen ervaren meer opwindning dan in het begin, vrouwen minder. Het spanningsgevoel daarentegen is voor bijna alle mannen en vrouwen verminderd. De oorzaken die jongvolwassenen aangeven voor deze veranderingen zijn uiteenlopen. Men geeft aan dat het nieuwe er af is,

waardoor de spanning minder wordt en seks eerder gewoonte wordt, vaak zijn de gevoelens voor de partner ook veranderd. Anderzijds spreken vrouwen dat er een gevoel van vertrouwelikheden groeit wat voor hen positief aspect is. Er zijn dan nog enkele externe factoren die vaak genoemd worden als oorzaken voor de veranderingen namelijk samenwonen, waardoor de koppels vaker seks hebben en er meer van genieten, maar anderzijds ook een hogere werkdruk en kinderen, die vaak een frequentieafname tot gevolg hebben. Als men aan de respondenten vroeg hoe ze met de verandering waren omgegaan gaven ze aan dat ze er met de partner over hadden gepraat. Sommige koppels hebben naar aanleiding hiervan dingen ondernomen, de meerderheid heeft er echter niets aan gedaan en heeft de veranderingen gewoon aanvaard. Belangrijk is om op te merken dat het bij dit onderzoek om een eerder kleine steekproef ging, maar er zijn wel belangrijke indicatie naar voren gekomen. (Mouthaan, Meeuwisse, Meerstra en Sandfort, 2003).

3. Communicatie

Communicatie is een belangrijke determinant om een bevredigende en probleemloze seksuele relatie op te bouwen en te behouden (Ferroni & Taffee, 1997 in Byers & Demmons, 1999).

3.1 Communicatie over seksualiteit

Als men volwassen wordt, staat men voor de taak om direct en open te leren communiceren over seks binnen intieme relaties. Voor velen is deze communicatie met de partner moeilijk onder meer door het gebrek aan rolmodellen. Men moet daarnaast ook nog de vaardigheid ontwikkelen om geïnformeerde beslissingen te maken omtrent voortplanting en de preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen (DeLamater en Friedrich, 2002). Seksuele interactievaardigheden zijn noodzakelijk om te komen tot een bevredigende, veilige en niet agressieve heteroseksuele relatie (Vanwesenbeeck, Bekker & van Lenning, 1998).

In het onderzoek "Seks onder je 25ste" van de Rutgers-Nisso groep (2005) heeft men onder andere gekeken naar hoe competent jongeren zijn in de interactie over seks met de laatste partner. Interactiecompetentie wordt beschreven als het gevoelig zijn voor de gevoelens en wensen van anderen, het kennen van je eigen gevoelens en wensen en het kunnen communiceren en realiseren hiervan. Ze hebben gekeken naar 'praten over seks met de partner', 'assertiviteit', 'grenzen' en 'zelfverzekerdheid over uiterlijk en prestaties'. Assertiviteit is belangrijk omdat men moet weten wat men zelf wil en wat de andere wil. Bij grenzen gaat het om het kunnen stellen ervan maar ook het respecteren ervan. De Nederlandse jongeren tussen 21 en 25 jaar scoren behoorlijk hoog op interactiecompetentie met de laatste partner, namelijk 4,4 op een schaal van 1 tot 5.

3.1.1 Communicatie over seksueel welzijn

- Tevredenheid

Het kunnen praten met de partner over seksuele thema's vergroot de tevredenheid (Greene en Faulkner, 2005). Volgens Maurer (1994) is tevredenheid over een seksuele relatie een belangrijke component van seksuele gezondheid. Om tot deze tevredenheid te komen is het belangrijk om je

eigen seksualiteit te aanvaarden, om naar je partner te luisteren en te weten wat hij/zij fijn vindt en wat niet, en tenslotte open en eerlijk communiceren met je partner over seksualiteit. Deze vaardigheden verwerven kan men zien als ontwikkelingstaken die men moet volbrengen tijdens de adolescentie en de jongvolwassenheid om te komen tot seksuele gezondheid (DeLamater en Friedrich, 2002). Cuppach en Mets (1991) geven eveneens een invloed van communicatie op seksuele tevredenheid aan. Deze invloed gebeurt volgens hen op twee manieren. Ten eerste zeggen ze dat communicatievaardigheden in het algemeen, en in het bijzonder de vaardigheid om over seks te communiceren, bijdragen tot nabijheid en intimiteit. Ten tweede, zou het praten over verlangens en voorkeuren partners de kans geven om te onderhandelen over een gemeenschappelijk script om zo zoveel mogelijk voldoening uit hun seksuele relatie te halen. (Byers & Demmons, 1999)

Volgens Byers (2005) is het zelfs zo dat een gebrekkige communicatie een negatief gevolg heeft op zowel seksuele tevredenheid als op de tevredenheid in verband met de relatie. In de studie die zij uitvoerde vond ze eveneens dat communicatie geassocieerd was met veranderingen in satisfactie. Koppels waarin de communicatie gebrekkig was rapporteerden over een periode van 18 maanden een daling van de satisfactie. Anderzijds rapporteerden koppels waarin de communicatie goed verliep een toegenomen tevredenheid.

- Wensen en behoeften

Een goede communicatie waarin beide partners aangeven wat ze fijn vinden en wat ze willen doen is belangrijk en draagt bij tot bevrediging van de wensen en behoeften van beide partners. Voor vrouwen is het echter vaak makkelijker om te zeggen wat ze niet willen doen, dan wat ze wel willen doen (Rademakers, 1996).

- Grensoverschrijdend gedrag

In het onderzoek Seks onder je 25ste vonden ze dat het ooit gedwongen zijn tot seksuele handelingen samen hangt met een lagere interactiecompetentie. Causaal verband kon niet afgeleid worden, het zou kunnen dat een lagere interactiecompetentie de kans op gedwongen worden tot seks vergroot, maar het kan ook andersom zijn, dat gedwongen worden tot seks leidt tot een lagere interactiecompetentie. Het onderzoek wees bovendien uit dat een warm klimaat in het gezin van herkomst en een goede interactiecompetentie met de laatste partner de kans op het zelf dwingen tot seksuele handelingen verlaagt.

Een belangrijk aspect om zichzelf te beschermen tegen grensoverschrijdend gedrag is om geen gebruik te maken van onduidelijke communicatie. Krahé, Scheinberger-Olwig & Kolpin (2000) deden onderzoek naar de invloed van 'nee zeggen, wanneer je ja bedoelt' (Token Resistance) en 'ja zeggen, wanneer je eigenlijk nee bedoelt' (Compliance). Vorig onderzoek had namelijk uitgewezen dat deze strategieën vaak gebruikt worden door vrouwen wanneer ze onderhandelen over seks. In het onderzoek vond men bovendien dat ook mannen dit deden. Haar besluit was dat deze vorm van ambigue communicatie het risico vergroot het risico tot seksuele agressie door mannen en het slachtoffer worden ervan door vrouwen vergroot.

3.1.2 Communicatie over seksuele gezondheid

Er is in België weinig informatie over het seksuele leven, de seksuele beleving en de communicatie rond seksualiteit bij jongvolwassenen.

- Algemeen

Efficiënte communicatie tussen de partners is vaak moeilijk te bereiken, maar wel noodzakelijk voor een goede seksuele gezondheid (Martson, 2004). Er is eigenlijk nog relatief weinig geweten over de manier waarop koppels beslissen om al dan niet veilig te vrijen (Buysse & Van Oost, 1997).

- Seksuele gezondheidsproblematieken: Soa, Hiv en Abortus

Om te komen tot een gezonde seksuele relatie is het belangrijk dat men in staat is om met de partner te communiceren over seksueel verleden, anticonceptie en eigen wensen en behoeften (Greene en Faulkner, 2005). Sensoa (2005) geeft aan dat mensen niet graag praten over hun seksueel verleden. Men is eveneens geremd om aan een nieuwe partner te vertellen ooit een soa te hebben opgelopen.

Een belangrijk aspect om de kans op risicogedrag te stellen te verminderen is de vaardigheid om open te communiceren met de seksuele partner over veilig vrijen en vroegere ervaringen. Het is belangrijk dat jong volwassenen goed kunnen communiceren over verschillende aspecten van seks, zoals kennis en risico's, en dat ze de vaardigheid hebben om zich niet te laten overhalen om onveilige seks te hebben (Lewis, Malow & Ireland, 1997).

Een goede communicatie zou het risico op een HIV besmetting verlagen (Quina, Harlow, Morokoff, Burkholder & Deiter, 2000).

3.1.2 Risicogedrag

- Attitudes

Onderzoek van Fisher et al in 1980 wees uit dat een negatieve attitude ten opzichte van seksualiteit is geassocieerd met moeilijker te kunnen communiceren over seks (Byers & Demmons, 1999). Geer en Robertson (2005) geven aan dat vrouwen vaker een negatieve attitude hebben ten opzichte van seksualiteit dan mannen. De context oefent hierbij echter een invloed uit, in een vaste relatie bijvoorbeeld hebben vrouwen eerder een positievere attitude ten opzichte van seks dan mannen.

Vaak is het verschil in praten tussen mannen en vrouwen een barrière om tot goede communicatie te komen. Het kan dan zowel gaan over de inhoud, waarbij men sommige thema's meer gepast

acht voor een van de twee geslachten, maar ook over de manier waarop men praat (Martson, 2004).

Seksegebonden verwachtingen hebben een invloed op het onderhandelen over veilig vrijen. Van mannen wordt vaak verwacht dat ze enerzijds meer initiatief nemen en dominanter zijn, maar anderzijds verwacht men ook dat ze onverschilliger staan ten opzichte van risico's zoals aids. Hierdoor haken vrouwen vaak af op het moment dat ze moeten gaan onderhandelen over condoomgebruik (Buysse & Van Oost, 1997). Naarmate de partners minder vasthouden aan traditionele opvattingen, is er meer communicatie met betrekking tot seksualiteit wat een positieve invloed heeft op de seksuele gezondheid (Greene & Faulkner, 2005).

In een onderzoek van Buysse en Van Oost (1997) vroeg men leerlingen van het middelbaar onderwijs en het hoger onderwijs aan te geven in hoeverre het aanvaardbaar was voor een man/vrouw om (1) vragen te stellen aan een potentiële partner over vroegere liefjes, (2) initiatief te nemen, (3) condooms te gebruiken (bij hebben, introduceren,...) (4) negatieve gevoelens te tonen (laten merken dat iets niet bevalt), (5) weigeren om seks te hebben (vb zonder condoom) en (6) aan te dringen om seks te hebben.

Vrouwen staan positiever ten opzichte van het vragen naar het seksueel verleden. Ze zijn eveneens opener ten opzichte van het uiten van negatieve gevoelens en het weigeren van seks, zowel door vrouwen als door mannen. Mannen staan positiever ten opzichte van het uiten van negatieve gevoelens en het weigeren van seks door vrouwen dan door mannen. Het is wel zo dat vrouwen denken meer seks te kunnen weigeren dan dat mannen aanvaardbaar achten. Wat betreft initiatief nemen denken vrouwen minder initiatief te kunnen nemen dan dat mannen aanvaardbaar vinden, anderzijds denken mannen meer initiatief te kunnen nemen dan wat voor vrouwen aanvaardbaar is. Men heeft voornamelijk verwachtingen ten opzichte van mannen inzake condoomgebruik. Volgens de resultaten is het voor vrouwen meer aanvaardbaar dat mannen een condoom bij te hebben en deze introduceren, mannen maken dit sekseverschil echter niet. De resultaten tonen dat vrouwen anders over zichzelf denken dan mannen dat over hen doen en omgekeerd. Dit kan leiden tot verwarrende situaties.

- Condoomgebruik

Gemiddeld 6% van de jongvolwassenen vinden het moeilijk om bij een nieuwe partner condoomgebruik te bespreken. Iets meer dan 1/5 vindt het een beetje moeilijk. Bijna de helft van de jongvolwassenen denken echter dat het voor hen makkelijker is dan voor anderen om condooms te gebruiken (de Vroome & Sandfort, 1999).

Mogelijke redenen voor het feit dat sommige jongeren het moeilijk vinden om over condooms te praten: het schept afstand om over mogelijke problematieken te spreken, staat tegenover intieme gevoel tijdens de seks. Partners kunnen erdoor het negatieve gevoel krijgen dat je hen 'veroordeelt' en dus niet vertrouwt. Risico's worden vaak weggeredeneerd omdat men eigenlijk geen condoom wil gebruiken (Rademakers, 1996)

In een studie van Ellen, Vittinghoff, Bolan, Boyer en Padian (1998) ging men een van de determinanten om al dan niet over te gaan tot (on)veilige seks na, namelijk de risico-inschatting dat men maakt. Men schat met andere woorden hoeveel risico men loopt bij een bepaalde seksuele partner. Men vermoedt dat mensen vaak de risico's te laag inschatten en dat ze er van uit gaan dat de partner bepaalde risicovolle gedragingen niet heeft gesteld die hij/zij wel heeft gedaan in het verleden.

Deel II: Methode

1. Probleemstelling

Uit de literatuurstudie is gebleken dat jongvolwassenen het meeste risico lopen op soa (Defraye & Sasse, 2004), hiv (Defraye & Sasse, 2006) en abortus (Ruytjens, 2004). Rond heteroseksuele jongvolwassenen gebeurde in België tot op heden weinig onderzoek. Zoals besproken in de literatuurstudie is communicatie een belangrijke determinant voor seksuele gezondheid en seksueel welzijn. In dit onderzoek willen we een eerste verkenning doen over hoe Vlaamse, jongvolwassen, heteroseksuele koppels binnen hun relatie communiceren over seksualiteit.

2. Onderzoeksvragen

Dit is een kwalitatief, exploratief onderzoek over de communicatie tussen Vlaamse, jongvolwassen, heteroseksuele koppels, met als doel deze communicatie in functie van het seksueel welzijn en de seksuele gezondheid te beschrijven.

De respondenten worden bevraagd omtrent communicatie over seksualiteit binnen hun partnerrelatie, hun beleving van seksualiteit en hun seksuele gezondheid. Volgende onderzoeksvragen worden gesteld:

1. Hoe verloopt de communicatie betreffende seksualiteit
2. Hoe verloopt de communicatie omtrent seksueel welzijn en seksuele gezondheid

3 Onderzoeksmethode

Aangezien het om een explorerend onderzoek gaat dat peilt naar beleving en communicatie, waarbij het belangrijk is om in diepte te kunnen werken, wordt er gebruik gemaakt van een kwalitatieve methode. Als methodiek wordt een semi-gestructureerd diepte-interview op basis van een topiclijst gebruikt. De belangrijkste vragen en de voorkeursvolgorde liggen bij een semi-gestructureerd interview vast, hoe er wordt doorgevraagd en de definitieve volgorde van de vragen kan de interviewer naar aanleiding van de gesprekken zelf bepalen (Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). Het gebruik van in diepte interviews laat toe om dieper in te gaan op persoonlijke onderwerpen (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006).

3.1 Instrument

Bij het opstellen van de topics voor de interviews baseerden we ons in eerste instantie grotendeels op het onderzoek 'Seks onder je 25ste'. Vervolgens werd er meer vorm aan gegeven na een brainstorm samen met twee experts van Sensoa. Nadat de eerste versie van de topiclijst met daarbij horende vragen en aspecten was opgesteld, werd deze uitgetest door middel van een proefinterview met een medestudente. Deze bevindingen, samen met de voorstellen van de medewerkers van Sensoa zorgden ervoor dat er enkele aanpassingen volgden aan de lijst, onder andere dat het topic 'Kennis' geschrapt werd. Gebruik makende van deze nieuwe topiclijst volgde er een proefinterview bij een medewerker van Sensoa onder begeleiding van een van de researchers van Sensoa, waarna nog enkele kleine aanpassingen volgden.

De topiclijst werd verdeeld in aantal hoofd- en subthema's. Bij elk van de subthema's werden vragen opgesteld (zie bijlage 1) die de belangrijkste aspecten die we wilden nagaan bevatten. De volgorde en de bijvragen verschilden in elk gesprek. We geven nu een overzicht van de thema's weer.

Vertrekkende vanuit de twee onderzoeksvragen is het belangrijk om volgende aspecten te bevragen:

1. Seksualiteit en seksuele beleving

Hierbij is het de bedoeling om te komen tot een beschrijving van

- Seksueel verleden: hiervoor bevragen we het aantal partners dat de proefpersoon heeft gehad en de oriëntatie ervan
- Partnerrelatie: het in kaart brengen van de duur van de huidige relatie en de woonvorm
- Satisfactie en behoeften: er wordt gepeild naar de tevredenheid over de seksuele levensloop van het individu en daarnaast naar de tevredenheid en voldoening van behoeftes binnen de huidige relatie
- Begrip: er wordt gekeken in welke mate de respondenten zich begrepen voelen binnen de huidige relatie en er wordt gevraagd of zij denken dat de partner zich begrepen voelt
- Grenzen: hiervoor worden de respondenten bevraagd of ze hun eigen grenzen en die van hun partner kennen en of ze denken dat deze gerespecteerd worden
- Aantrekking: er wordt gepeild naar wat men aantrekkelijk en minder aantrekkelijk vindt aan de partner en omgekeerd, bovendien wordt de communicatie hieromtrent bevraagd.

2. Communicatie over seksuele beleving en welzijn

- Openheid: allereerst worden de respondenten bevraagd of ze open kunnen communiceren over seksualiteit met hun partner en met de buitenwereld
- Wensen en behoeften durven kenbaar maken: er wordt gekeken of de koppels kunnen praten over hun wensen en behoeften
- Grenzen aangeven: hierbij wordt er gepeild of de respondenten hun grenzen aangeven en hierover kunnen praten met de partner
- Andere thema's: er wordt gepeild of de koppels kunnen communiceren omtrent vroegere partners, ontrouw en meningsverschillen

- Tevredenheid: hierbij wordt bevraagd of de koppels kunnen praten over het al dan niet tevreden zijn met hun seksueel leven binnen de huidige relatie

3. Communicatie over seksuele gezondheid

- Soa: er wordt bevraagd of de respondenten ooit geconfronteerd zijn met soa en of ze dit thema kunnen bespreken met de partner
- Ongeplande zwangerschap: er wordt gepeild of er in de huidige relatie ooit een moment is gedacht dat de vrouw zwanger kon zijn en of de koppels hieromtrent kunnen praten
- Bescherming: er wordt gevraagd naar de geschiedenis en het huidige condoomgebruik en gekeken of partners hieromtrent communiceren

3.2 Recruitering en procedure

In de literatuur hanteert men veel verschillende leeftijdsafbakeningen om de groep 'jongvolwassenen' te omschrijven (Liefbroer, A.C., 1991 in Gerritsen, L., 1997). Dit verkennend onderzoek beperkt zich tot de leeftijdscategorie 20-30 jaar. We hebben voor deze afgrenzing geopteerd omdat uit de literatuur blijkt dat men op 20 jaar uit de transitie van de adolescentie is en dat men vanaf de leeftijd van 30 jaar voor bepaalde keuzes staat. Bovendien ligt in deze leeftijdsgroep de incidentie voor seksuele problematieken zoals soa (Defraye & Sasse, 2004), abortus (Ruytjens, 2004) en hiv (Defraye & Sasse, 2006) het hoogste. Er is voor geopteerd om de focus te leggen op een niet-studerende, heteroseksuele populatie. De keuze is gevallen op een niet-studerende populatie omwille van het feit dat een studentenpopulatie meestal onderzocht wordt. Daarnaast hebben we zoals eerder gezegd gekozen voor een heteroseksuele populatie. De reden hiervoor is dat het bij een homoseksuele populatie een ander soort relatie is met andere gezondheidsproblematieken.

De respondenten waren niet gekend door de interviewer om een mogelijke bias uit te sluiten, om sociale wenselijkheid te minimaliseren. Om deze respondenten aan te werven werden kennissen en familieleden aangesproken die op hun beurt op zoek gingen naar deelnemers die wilden meewerken. Daarnaast werd er ook gebruik gemaakt van een advertentie (zie bijlage 2) die achtergelaten werd op plaatsen waar jongvolwassen koppels komen, dit leverde echter geen resultaat op. Er werd bovendien een oproep op een forum geplaatst, namelijk het forum van de VDAB, dit leverde eveneens geen bruikbare reacties op.

Er werd telefonisch met elk koppel een afspraak gemaakt. Met elk lid van het koppel werd een datum en een uur vastgelegd om elke respondent afzonderlijk te bevragen. Hiermee wilden we een mogelijke bias vermijden, de aanwezigheid van de partner zou de respondenten kunnen remmen in wat ze vertellen. Bij de telefonische afspraak werd ook medegedeeld dat het interview anoniem was en kregen de respondenten de kans om vragen te stellen. Op de dag van het interview kregen de proefpersonen eerst een korte introductie waarbij nogmaals werd aangegeven dat het ging om een anoniem interview. Vervolgens kregen de respondenten de kans om nog vragen stellen. Vooraf aan het eigenlijke interview werd een demografische vragenlijst ingevuld (zie bijlage 3). Ter plaatse werd gevraagd of het interview mocht worden opgenomen. Alle respondenten gingen hiermee akkoord mits de uitgetypte interviews geanonimiseerd werden. Tot slot kregen de

respondenten na het interview de kans om opmerkingen door te geven. Geen enkele respondent maakte hier gebruik van. Wel vulden enkele respondenten nog enkele zaken uit het interview aan waar ze op het moment zelf niet hadden gedacht. Dit werd genoteerd en bij het uittypen van de interviews toegevoegd.

3.3 Respondenten

De interviews werden afgenomen van 10 koppels, allen van Belgische herkomst. Onderstaande tabel geeft de populatie weer. De gebruikte namen zijn fictief, om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen. Er werd in de loop van het onderzoek een respondent geschrapt, namelijk de man van het negende koppel omdat de kwaliteit van de cassette zeer slecht was en dit het onmogelijk maakte om het interview uit te typen.

Tabel 2: Demografische kenmerken van de respondenten

	Koppel	Geslacht	Leeftijd	Opleiding	Beroep	Levensbeschouwelijke		Duur relatie	Woonvorm
						opvatting	Provincie		
1	Laura	Vrouw	22	Vroedkunde	Vroedvrouw	Katholiek	Antwerpen	5 jaar	Getrouwd
	Thomas	Man	23	Accountancy-fiscaliteit	Boekhouder	Katholiek	Antwerpen	5 jaar	Getrouwd
2	Ann	Vrouw	21	Ergotherapie	Ergotherapeute	Katholiek	Antwerpen	2 jaar	Bij ouders
	Nico	Man	25	A2 Tuinbouw	Magazijnier	Geen	Antwerpen	2jaar	Bij ouders
3	Emilie	Vrouw	24	Toerisme	Office manager	Katholiek	Antwerpen	4 jaar	Samenwonend
	Jonas	Man	21	Sec. Optiek/Optomestrist	Optieker	Geen	Antwerpen	4 jaar	Samenwonend
4	Kristien	Vrouw	26	Licenciaat handelswetenschappen	Bediende	Katholiek	Antwerpen	11 jaar	Getrouwd
	Tom	Man	26	Regent wiskunde	Leerkracht	Katholiek	Antwerpen	11 jaar	Getrouwd
5	Gina	Vrouw	23	Haartooi	Tandartsassistente	Geen	Antwerpen	1 jaar	Samenwonend
	Daniel	Man	25	Sec. economie-talen	Vastgoedmakelaar	Geen	Antwerpen	1 jaar	Samenwonend
6	Heleen	Vrouw	26	Licenciaat lichamelijke opvoeding	Projectopvolging/administratie	Geen	Vlaams-Brabant	4 jaar	Samenwonend
	Tony	Man	30	Sec. Moderne talen	Steward	Geen	Vlaams-Brabant	4 jaar	Samenwonend
7	Lynn	Vrouw	26	Bachelor communicatie	Deskundige stad Antwerpen	Geen	Antwerpen	10 jaar	Samenwonend
	Michael	Man	27	Interieur vormgeving	Bediende	Geen	Antwerpen	10 jaar	Samenwonend
8	Sarah	Vrouw	25	Orthopedagogie + D-cursus leraren	Leerkracht secundair	Geen	Antwerpen	3 jaar	Samenwonend
	Gregory	Man	27	Orthopedagogie	Brandweerman	Vrijzinnig	Antwerpen	3 jaar	Samenwonend
9	Tessa	Vrouw	24	Handelswetenschappen + aggregaat	Leerkracht	Katholiek	Antwerpen	7 jaar	Bij ouders
	Bert	Man	23	Ingenieur-architect	Ingenieur-architect	Geen	Antwerpen	7 jaar	Bij ouders
10	Sandra	Vrouw	25	Meertalig office manager	Administratief bediende verkoop	Geen	Antwerpen	4 jaar	Samenwonend
	David	Man	25	Industrieel ingenieur	Project ingenieur	Geen	Antwerpen	4 jaar	Samenwonend

3.4 Analyse

De interviews werden op tape opgenomen en daarna uitgetypt (zie bijlage 4 voor een uitgetypt interview). Om te analyseren werden ze in delen verdeeld. Hierdoor werd het mogelijk om de antwoorden van alle respondenten op bepaalde vragen te groeperen en zo op zoek te gaan naar categorieën. Dit noemt men "Editing (data-based) analyse" (Miller & Crabtree, 1999 in Malterud, 2001). Enkele opvallende of kenmerkende uitspraken werden geselecteerd en geciteerd.

Deel 3: Resultaten

1. Seksualiteit en seksuele beleving

1.1 Seksueel verleden

Het aantal partners waarmee respondenten geslachtsgemeenschap hadden voor hun huidige relatie is uiteenlopend. Bij enkelen is de huidige partner de eerste seksuele partner, bij de meerderheid is dit niet het geval. De meeste kunnen het exacte aantal geven. Voor vrouwen varieert het aantal partners tussen één en acht. Voor de mannen ligt de spreiding tussen één en dertien. Meestal had men vijf of minder seksuele partners. Een minderheid van de respondenten moest schatten, waarbij de vrouw 15 à 20 schatte en de man 100 schatte. De meerderheid is tevreden over het aantal partners.

Enkele vrouwen hadden liever minder seksuele partners gehad en een deel vrouwen en mannen hadden er meer gewild.

De respondenten zijn eveneens tevreden over de leeftijd waarop ze met seks zijn begonnen. Slechts enkele vrouwen en een enkeling bij de mannen hadden liever langer gewacht. Een paar mannen waren er liever vroeger aan begonnen.

"(I: En bent u tevreden over de leeftijd waarop u met seks bent begonnen?...) D:... soms heb ik zo wel het gevoel van 'ik heb precies veel gemist, had ik er maar wat vroeger bij geweest'..." (David, 25 jaar)

De mannen hebben geen seksuele contacten gehad met mannen. Bij de vrouwen heeft een minderheid ooit met een vrouw geëxperimenteerd.

1.2 Huidige relatie

- Tevredenheid

De respondenten zijn over het algemeen tevreden zijn over de seksualiteit binnen hun relatie. Er zijn ups en downs zijn, die samen hangen met externe factoren zoals werk. Enkelen rapporteren een evolutie en geven aan dat er tijden waren waarin het minder goed ging.

De meeste mannen en alle vrouwen zijn tevreden over de vrijfrequentie. Sommige vrouwen merken hierbij op dat ze denken dat dit voor hun partner niet het geval is, dat hij meer zou willen vrijen. Een deel van de mannen geeft dit inderdaad aan.

Volgens de meeste respondenten heeft de kwaliteit van de seks een invloed op de kwaliteit van de relatie en bovendien op hun levenskwaliteit als individu.

"(I: ... denk je dat het een invloed heeft op de kwaliteit van jullie relatie?) N: Ja, ik denk dat wel. Ik denk dat seks binnen een liefdesrelatie toch wel heel belangrijk is. Ik weet niet of dat het noodzakelijk is, maar als de seks niet goed is dan denk ik dat de relatie uiteindelijk wel op de klippen loopt" (Nico, 25 jaar)

"(I: ...en voor je levenskwaliteit, denk je dat het daar een invloed op heeft, je seksueel leven?) Zeker ja, ik heb dat nodig om goed gezind te zijn." (Heleen, 26 jaar)

Een minderheid vrouwen vindt dat de kwaliteit van de seks voor hen minder belangrijk is in verband met de kwaliteit van de relatie, maar dat hun partner er veel zwaarder aan tilt. En kleine minderheid mannen vindt dat de kwaliteit van de seks geen invloed heeft op de kwaliteit van de relatie omdat fluctuaties in de seks geen invloed hebben op de kwaliteit van de relatie.

- Begrip

Alle respondenten voelen zich begrepen door de partner op seksueel vlak.

"(I: Heb jij het gevoel dat zij jou begrijpt op seksueel vlak...?) T: ... Ik denk dat wel. Ik allez ja, we praten er ook over dus denk dat je dan elkaar gaat begrijpen. Ja ik ben er wel zeker van dat ze me begrijpt. Kan ook moeilijk anders als je daar zoveel over praat" (Thomas, 23 jaar)

Wel verschilt de mate waarin ze zich begrepen voelen. Sommigen voelen zich helemaal begrepen voelen. Anderen nuanceren dit en rapporteren zich soms wel en soms niet begrepen te voelen. De meerderheid van de respondenten vermoedt dat de partner zich ook begrepen voelt, enkelen twijfelen hier echter aan.

- Behoeft

Het grootste deel van de vrouwen en een deel van de mannen vindt van zichzelf een gemiddelde behoefte aan seks te hebben. Een enkeling bij de vrouwelijke respondenten zegt een lage behoefte te hebben, en eveneens een absolute minderheid een zeer hoge behoefte. Bij de mannen heeft een groot deel veel behoefte aan seks.

"(I: hoe zou je jouw behoefte aan seks omschrijven?) D: Ik denk redelijk veel. Boven het gemiddelde. Niet extreem veel, maar boven het gemiddelde moet ik wel bekennen" (Daniel, 25 jaar)

Enkele respondenten rapporteren een wisselde behoefte die voornamelijk samen hangt met externe factoren zoals werkdruk. Slechts een kleine minderheid van de vrouwelijke respondenten

wijst de fluctuatie aan interne variaties in zin om te vrijen. En deel van de geïnterviewden spreekt van een evolutie, ze hadden meer seks in het begin van de relatie dan nu.

En deel van de vrouwelijke respondenten wijst erop dat de man meer behoefte heeft aan seks. Daarnaast rapporteren enkele vrouwen een belangrijke behoefte aan affectie te hebben, zonder dat het persé op seks moest uitdraaien.

"... het hoeft niet altijd seks te zijn, gewoon een keer een knuffel of een kus, want daar moet ik wel achter vragen... de affectie, zonder eigenlijk seks te hebben" (Tessa, 24 jaar)

Alle respondenten zijn van mening dat er aan hun wensen en behoeften voldaan wordt. Een enkeling van de mannelijke respondenten plaats hier een kanttekening bij, namelijk dat er tijdens de seks wel aan de behoeften wordt voldaan, maar dat de vrijfrequentie te laag ligt.

Sommigen spreken van een evolutie in de loop van de relatie, waarbij gezegd wordt dat men in het begin nog niet goed weet wat de partner wil, maar dat wanneer de relatie langer duurt men elkaar beter leert kennen en zo ook elkaars wensen en behoeften.

Een groot deel van de vrouwen denkt dat de partner minder voldaan is. Dit hangt onder andere samen met het feit dat door er over te praten ze wel weten wat hij graag heeft, maar dit niet altijd wil doen. Of dat de partner behoefte heeft aan een hogere vrijfrequentie. Bij de mannen zijn er meer respondenten die denken dat er evenveel voldaan wordt aan de behoeften van hun partner en minder die erover twijfelen.

2 Communicatie met betrekking tot seksualiteit

Het grootste deel van de geïnterviewden vindt van zichzelf open te kunnen praten over seks.

"(I: Vind je van jezelf dat je open over seks kan praten?) T: Ja. Ik heb daar geen gêne over" (Tony, 25 jaar)

Een minderheid geeft hierbij wel aan dat het een gevoelig onderwerp is dat soms moeilijk ligt. In dit onderzoek werd er gevraagd naar openheid in verband met seksualiteit ten opzichte van verscheidene personen in het leven van de respondenten, namelijk de partner, familie en vrienden.

De grootste openheid zagen we ten opzichte van de partner. Alle respondenten kunnen hiermee open over seks praten. De duur van de relatie heeft een invloed op de openheid, op dit punt in de relatie gaat het beter om over seksuele thema's te praten dan in het begin.

De meeste vrouwen praten over hun eigen seksualiteit met een of meerdere gezinsleden. Dit blijft wel redelijk oppervlakkig, het gaat niet over de details. Enkele vrouwen geven aan dit niet met familieleden te bespreken. Het merendeel van de mannen daarentegen is niet geneigd om met familie over de eigen seksualiteit te praten. Over seks in het algemeen praten of grapjes er rond

maken kan wel. Naar vrienden toe is een deel van de mannen opener, maar men zal hierbij niet in detail treden. Ook de meeste vrouwen praten wel eens over hun eigen seksualiteit met vrienden en geven hierbij aan soms ook details te bespreken.

2.1 Communicatie over seksuele beleving en seksueel welzijn

We overlopen nu eerst de thema's met betrekking tot seksuele beleving en seksueel welzijn waarover koppels communiceren. Daarna wordt weergegeven hoe deze communicatie verloopt.

- Praten over wensen en behoeftes

Alle respondenten praten met hun partner over wensen en behoeftes. Het gaat dan om het kunnen aangeven van wat men graag heeft maar ook over het kunnen bespreken van problemen als deze zich voordoen. De respondenten hebben er geen problemen mee als de partner wensen en/of behoeftes aangeeft, wel geven enkele vrouwen aan dat ze niet altijd alles doen wat de partner vraagt, maar dat ze soms neen zeggen.

Een deel van de respondenten vindt dat de partner vaker wensen en behoeftes aangeeft dan dat ze dat zelf doen. Een andere groep respondenten zegt het voornamelijk zelf te doen en een derde groep geeft aan dat er een evenwicht in is en dat beide partners het even vaak aangeven. Het zijn voornamelijk mannen die vinden dat zij het eerder zullen aangeven en een deel van hen vindt eveneens dat de partner het te weinig doet.

Respondenten vragen soms aan hun partner wat deze graag heeft op seksueel vlak, slechts een minderheid van de geïnterviewden doet dit niet. Bij de respondenten die het niet vragen is het omdat men verwacht van de partner dat deze het zelf zal aangeven. Enkelen hiervan zeggen dat hun partner het wel doet, vragen wat zij graag hebben, maar zeggen dit niet nodig te vinden.

Een deel van de mannelijke respondenten geeft aan dat hun partner nooit vraagt wat ze graag zouden hebben en dat ze dat jammer vinden, sommigen voegen hier wel aan toe dat ze het dan zelf vragen.

- Aantrekking

Alle respondenten voelen zich seksueel aangetrokken tot hun partner. Een enkeling nuanceert dit spontaan door te zeggen dat dit niet altijd het geval is, maar meestal wel. Bij de aantrekkelijkheid spelen voornamelijk uiterlijke kenmerken een rol. Soms gaat het zowel om uiterlijke als innerlijke eigenschappen en bij een minderheid over enkel innerlijke punten.

Alle geïnterviewden vertellen hun partner wat ze aan deze aantrekkelijk vinden. Enkelen vinden dat ze dit te weinig doen. Sommige mannen geven aan dat ze uit gesprekken met hun partner weten dat deze er eigenlijk meer behoefte aan heeft.

Bijna alle geïnterviewden vinden het leuk de partner een complimentje te geven. Een enkeling rapporteert een verschil van gevoel naargelang het compliment, waarbij een algemeen compliment makkelijker wordt beschouwd dan een specifiek compliment.

Alle respondenten hebben zaken die ze minder aantrekkelijk vinden aan hun partner, meestal uiterlijke kenmerken. Soms gaat het eerder om karaktereigenschappen. Bijna allen zeggen het aan de partner te vertellen wat ze minder aantrekkelijk vinden, een zeer kleine minderheid geeft aan dit over het algemeen niet te doen, en indien het toch gezegd wordt, dit zeer voorzichtig aan te pakken.

- Experimenteren

Volgens de meeste respondenten is er ruimte om op seksueel gebied te experimenteren.

“(I: Wat als één van jullie beide eens iets nieuw zou willen doen? Kan dat en hoe loopt dat dan?) L: Ja dat hangt ervan af. Ik versta onder nieuw heel veel dingen. Als het puur tot ons beide beperkt blijft is dat geen probleem. Dan kunnen we dat wel eens proberen en als je het dan echt niet ziet zitten kan je dat nog altijd zeggen...” (Lynn, 26 jaar)

Enkel een klein deel mannen geeft aan dat dit in hun relatie nooit gebeurt. Deze laatste groep rapporteert soms zelf een nieuw voorstel te doen, maar dat dit afgeketst wordt. Mannen stellen over het algemeen sneller nieuwe dingen voor.

Een minderheid van de vrouwen gaf aan dat het kan om nieuwe dingen te doen, maar dat ze er zelf minder behoefte aan hebben. Er werd wel bij aangegeven dat het fijn was als de partner iets nieuw voorstelde.

Meestal worden nieuwe dingen eerst besproken voordat ze gebeuren in het seksuele spel. Enkel een klein deel van de mannen gaf aan dat het soms gewoon gebeurt. Hierbij wordt dan wel dan steeds op de reactie van de andere gelet.

- Grenzen

De meeste vrouwen en een paar mannen weten waar hun grenzen op seksueel gebied liggen.

“(I: Weet jij voor jezelf waar je grenzen op seksueel gebied liggen?) S: Goh. Ik vind het moeilijk om te omschrijven, maar ik denk het wel. Ik ben bijvoorbeeld iemand die niet van extreme dingen houdt. Het moet bij mij allemaal lief en zacht blijven...” (Sarah, 25 jaar)

Een paar vrouwen en het grootste deel van de mannen geven in eerste instantie aan dit niet te weten. Bij verdere bevraging trad er vaak een nuancering op en konden ze toch bepaalde zaken aangeven die ze niet willen doen, meestal SM en partnerruil. Grenzen zijn niet strikt, maar variabel en kunnen afgetast worden. Sommige vrouwen doen soms bijvoorbeeld iets waar ze niet helemaal van overtuigd zijn om het eens te proberen. Als het niet fijn is, stopt men ermee.

De geïnterviewden hebben allen het gevoel dat de grenzen gerespecteerd worden en de meeste denken eveneens die van hun partner te respecteren. Wel proberen respondenten, voornamelijk mannen, de partner soms nog te overtuigen, maar nee is uiteindelijk nee.

"(I: Vindt u van uzelf dat u de grenzen van uw partner kent en respecteert?) T: Misschien niet altijd even goed, dat is het eerlijkste antwoord. Kennen wel, allé, misschien ook niet helemaal goed kennen. Er zijn altijd nieuwe dingen waar je na zolang wel over kunt praten. Respecteren, ja, toch wel proberen. Ik hoop dat dat van mij geen slechte mens maakt. Ik hoop wel dat ze nooit iets tegen haar zin zal moeten doen, en dat gebeurt ook niet." (Tom, 26 jaar)

Een minderheid van de vrouwen zegt dit gedrag bij de partner zelfs aan te moedigen. Vrouwen stellen meer grenzen tijdens het vrijen dan mannen. Enkele vrouwen maken zich soms zorgen of de partner hen niet meer aantrekkelijk vindt wanneer deze geen zin heeft om te vrijen. Enkele vrouwen geven aan soms neen te zeggen, maar zelf nog twijfelachtig te staan en zich toch door de partner laten overhalen. Enkele vrouwen geven aan dat hun partner het verschil tussen een nee die eigenlijk ja is merkt.

"(I: Je zei daarstraks dat wanneer jij geen zin hebt of geen zin hebt in iets, dat hij je toch een beetje probeert te overhalen door een beetje te zagen. ...) G: Ja, soms komt hij dan af en begint hij zo te knuffelen en zo en dan geef ik mij over. Maar als ik echt zeg nee dan is het nee. (I: Hij merkt het verschil tussen een gemeente nee en een twijfelende nee?) G: Ja. En een nee die eigenlijk ja is ook" (Gina, 23 jaar)

Sommige mannen voelen zich er ongemakkelijk bij, bij het feit dat ze soms nog wat proberen, anderen vinden het geen probleem.

Men verwacht van de partner dat deze zijn/haar grenzen aangeeft en bovendien dat deze rekening houdt met wat men zelf aangeeft. Bij sommige respondenten kwam in de loop van het interview naar voren dat ze het respecteren van elkaars grenzen heel belangrijk vinden. En kleine minderheid vrouwen geeft aan soms seks te hebben zonder er zelf zin in te hebben om haar man te plezieren. Een enkeling van de mannen vindt dat je af en toe eens iets tegen je zin kan doen om de partner te plezieren, maar dat dit geen gewoonte mag worden.

Een klein deel van de respondenten geeft aan niet over grenzen te praten of hoogstens een grens aan te geven maar er verder niet bij stil te staan. De meerderheid van de respondenten praat echter wel over grenzen. Ze geven aan elkaar aan wat ze niet willen doen en kunnen hieromtrent een gesprek voeren. Respondenten vinden het belangrijk en noodzakelijk om over grenzen te praten. Het is een thema waarrond de communicatie zowel door vrouwen als door mannen wordt geïnitieerd.

- Geladen thema's

In deze studie werd nagevraagd of de respondenten moeilijkere thema's kunnen bespreken met de partners. Vroegere partners, ontrouw en meningsverschillen zijn de thema's die aan bod zijn gekomen tijdens het interview.

- Vroegere partners

Een deel van de respondenten geeft aan te kunnen praten over vorige partners, maar vaak is dit oppervlakkig, bijvoorbeeld over hoeveel partners men al gehad heeft. Er is ook een deel dat niet over dit thema praat. Men vindt dit vaak een moeilijk onderwerp en een heel deel van de respondenten geeft aan er liever niet te veel over te weten.

"(I: kunnen jullie praten over seksuele ervaringen met vroegere partners? A: we doen dat niet. We weten van elkaar dat we dat allebei niet leuk vinden. En ik heb ook niet de behoefte om dat van hem te weten, en omgekeerd is dat ook zo volgens mij" (Ann, 21 jaar)

- Ontrouw

Bij de mannen geeft geen enkele ontrouw aan, bij de vrouwen is er echter een minderheid die dit wel aangeeft.

"...Als we 18 jaar waren heb ik een scheve schaats gereden. Dat bleef bij kussen. Toen hebben we daarover gepraat. Voor Tom was dat heel moeilijk van daarover te praten. Toen hebben we uitgemaakt dat dat niet meer mag gebeuren. Het is toch wel een moeilijk onderwerp voor ons..." (Kristien, 26 jaar)

Een absolute minderheid geeft aan ooit geslachtsgemeenschap te hebben gehad met een andere man. Dit is voor de partner niet bekend.

Ontrouw is een thema waarrond de meeste koppels kunnen praten, maar meestal in het algemeen. Er zijn bij de meeste koppels wel afspraken gemaakt over wat de gevolgen zijn van ontrouw. Veel respondenten zeggen tegen de partner dat ontrouw het einde van de relatie betekend, maar zijn er niet van overtuigd en zullen de uiteindelijke beslissing op het moment zelf maken. Maar verder hebben weinig koppels hieromtrent afspraken gemaakt. Opmerkelijk is dat veel mannen zeggen dat er geen afspraken rond zijn gemaakt omdat ze er van uitgaan dat trouw vanzelfsprekend bij een relatie hoort. We zien een minderheid van koppels die wel afspraken hebben gemaakt, deze gaan over beschermd vrijen, niet met gemeenschappelijke vrienden en niet in het gemeenschappelijke bed.

- Meningsverschillen

De meeste koppels kunnen meningsverschillen bespreken, maar sommigen geven hierbij aan dat het wel een moeilijk onderwerp is. Een deel geeft aan nog geen meningsverschillen op seksueel vlak te zijn tegengekomen.

Een veel besproken meningsverschil heeft betrekking op de bijdrage in het seksuele spel. De meerderheid van de vrouwen geeft aan dat de partner meer initiatief neemt en een actievere rol speelt en dat ze weten dat partner zou willen dat ze zelf ook meer die rol op zich zouden nemen. De mannen geven dit inderdaad aan, waarbij sommigen spontaan aangeven dat de vrouw er meer rekening mee houdt nadat er over gepraat is. Anderen zeggen dat ze erover praten, maar dat ze daarna geen verschil merken. Andersom, dus dat vrouwen willen dat de man meer initiatief neemt en een actievere rol speelt, komt zelden voor.

- Verloop van de communicatie met betrekking tot seksuele beleving en seksueel welzijn

We bespreken nu hoe de communicatie omtrent seksualiteit met de partner verloopt. Alle respondenten hebben thema's waar ze makkelijker en moeilijker over kunnen praten, welke thema's dit zijn, is uiteenlopend. Hier worden algemene tendensen overlopen.

De duur van de relatie heeft een invloed op de manier waarop koppels communiceren over seks. De communicatie wordt opener en de respondenten gaan zich beter voelen bij het bespreken van seksuele thema's met de partner.

"(I: Hoe voel jij je erbij om met je vriend over seks te praten?) S: Normaal... (I: Was dat al altijd zo?) Ik denk in het begin praatten we er niet zoveel over, ik weet dat ik vroeger iets niet graag had dat hij altijd deed en dat heb ik dan toch pas een aantal jaar later gezegd. Dat hij er echt van verschoten was, 'hoe je hebt dat nooit gezegd'...dus in het begin was ik niet zo open op dat vlak" (Sandra, 25 jaar)

De meerderheid van de koppels praat over seksualiteit wanneer ze met twee zijn. We kunnen hierbij twee groepen onderscheiden. Een groep die er enkel binnen een huiselijke sfeer over spreekt, en anderzijds een groep die het ook buitenshuis bespreekt, bijvoorbeeld als ze met twee op restaurant zijn.

"(I: Als jullie als koppel praten over dingen die betrekking hebben op seksualiteit, waar gebeurt dat dan meestal?) A: Goh, overal. Ja, echt. Op café, op restaurant, maar wel alleen als we met ons twee zijn..." (Ann, 21 jaar)

Uitgebreide gesprekken vinden meestal niet plaats tijdens de seks. Tijdens het vrijen wordt wel kort aangegeven waar men zin in heeft, wat men niet wil doen en/of gevraagd waar de partner zin in heeft. Wensen en behoeften worden vaak non-verbaal kenbaar gemaakt door middel van gedragingen. Ook wordt er wel eens kort iets nieuw geïntroduceerd en gevraagd aan de partner of

deze dit wil doen. Na de seks wordt er geëvalueerd wat de partners ervan vonden. Kort voor of vlak na de seks bespreken koppels eveneens wat ze fijn vinden, wat ze niet fijn vinden. Vaak wordt ook besproken hoe de partners de vrijpartij hebben ervaren, er zijn koppels die dat standaard doen en anderzijds koppels die dat eerder sporadisch doen. Ook los van de seks kunnen respondenten praten over thema's met betrekking tot seksualiteit. Een dergelijk gesprek kan op verscheidene manieren begonnen worden, bijvoorbeeld als een van de partners iets wil bespreken of naar aanleiding van iets dat ze gezien hebben op tv of gelezen in een boekje. De thema's die het meest uitgebreid besproken worden los van de seks zijn wensen en behoeften, nieuwe zaken en grenzen.

Niet alle onderwerpen zijn voor iedereen even makkelijk. Verscheidene respondenten hebben het er moeilijk mee om te praten over ontrouw, vroegere partners, nieuwe zaken en dingen die ze minder aantrekkelijk vinden aan de partner. Voornamelijk vrouwen hebben het vaker moeilijk om bepaalde thema's te bespreken. Ze vinden het moeilijk om wensen en behoeften aan te geven, ze voelen zich er oncomfortabel bij om te zeggen wat ze willen en hoe ze bepaalde dingen liever hebben. Ze vinden het ook moeilijker om over grenzen te praten en aan te geven wat ze niet willen doen en waarom.

Meestal communiceren de koppels op een directe manier, maar wanneer men een onderwerp moeilijk vindt is men geneigd om er meer indirect over te praten. Veelgebruikte strategieën zijn humor en het inpakken van de boodschap. We zien ook koppels die zowel direct als indirect over onderwerpen kunnen praten.

De meeste gesprekken over seksualiteit verlopen op een rustige manier, soms ontaarden ze bij sommige koppels echter in discussies die hoog kunnen oplopen. De meeste discussies die ontstaan naar aanleiding van gesprekken over grenzen, vermoedens van of verschil in mening omtrent ontrouw en meningsverschillen.

"(I: Hebben jullie al wel eens een meningsverschil gehad op seksueel gebied? D: Ja (I: Is dat dan iets waar jullie over kunnen praten?) D: Discussiëren. Dat verloopt dan niet zo rustig?) D: Nee, inderdaad" (Daniel, 25 jaar)

Wanneer er zich problemen voordoen zijn de meeste respondenten geneigd deze eerst met de partner te bespreken, slechts een minderheid zal eerst rad zoeken buiten de relatie bij vrienden of familie alvorens het met de partner te bespreken.

Veel respondenten geven in de loop van het interview spontaan aan dat een goede communicatie bijdraagt tot de kwaliteit van de relatie en tot de seksualiteit. Als redenen geven ze aan dat het bijdraagt tot een goed begrip, tevredenheid en het ervaren van voldoening met betrekking tot wensen en behoeften.

2.2 Communicatie betreffende seksuele gezondheid

- Bescherming

Op dit moment gebruiken de koppels geen condoom. Deels heeft dit te maken met een kinderwens, deels met het gebruik van andere anticonceptievormen. Als we de geschiedenis van het condoomgebruik in de huidige relatie navragen, zien we dat een groot deel van de respondenten bij het eerste seksuele contact met de huidige partner geen condoom heeft gebruikt. De meerderheid van deze respondenten geven aan dit met de partner besproken te hebben, en minderheid zegt het er niet over gehad te hebben.

"(I: Gebruiken of gebruikten jullie een condoom?) N: Neen, we hebben dat ook nooit gebruikt (I: is dat een beslissing die jullie samen hebben genomen?) Ja, eigenlijk wel, in het begin hebben we het er ooit eens over gehad. en we waren op dat moment beide van mening dat we het niet plezant vonden. En ja dan hebben we het zo gedaan..." (Nico, 25 jaar)

Wanneer er geëxploreerd wordt welke aspecten hebben bijgedragen tot de beslissing om geen condoom te gebruiken noemt een deel het feit dat het met condoom minder fijn is om te vrijen. Enkelen geven aan dat ze wisten dat ze geen gevaar liepen om een SOA op te lopen omdat er een test was geweest of omdat ze elkaars eerste seksuele partners waren. Enkelen gaven aan niet stilgestaan te hebben bij de mogelijkheid een soa op te lopen.

Van de respondenten die de eerste keer geen condoom hebben gebruikt zien we dat enkelen dit in de loop van de relatie wel hebben gedaan als de partner de pil vergeten was of een pilstop inlaste. Enkelen bespraken dit met de partner, bij de meerderheid gaf de vrouw het aan maar werd er niet verder bij stilgestaan.

Anderzijds is er ook een groep respondenten die bij het eerste seksuele contact met deze partner wel een condoom hebben gebruikt. Vaak werd dit niet besproken, maar als vanzelfsprekendheid gezien.

"De eerste keer dat we gevreeën hebben had Jonas een condoom bij, ik vond dat ook vanzelfsprekend" (Kristien, 26 jaar)

De vrouwen geven bijna allen aan dat ze de overgang naar condoomloos vrijen met de partner hebben besproken. Een enkeling heeft het enkel gemeld. Bij de mannen zegt de helft het met de partner besproken en de andere helft niet.

- Anticonceptie

De meerderheid van de vrouwen gebruikt een vorm van anticonceptie, meestal de pil een enkeling een spiraaltje. De partners zijn hiervan op de hoogte. Wanneer men geen anticonceptie gebruikt,

hangt dit samen een kinderwens. De groep respondenten die geen anticonceptie gebruikt in verband met zwangerschap geeft aan dit met de partner besproken te hebben.

De vrouwen die op dit moment anticonceptie gebruiken, geven allen aan dat ze zelf hebben gekozen wat te gebruiken en dit niet met de partner hebben overlegd. Vele gebruikten dit al voor de huidige relatie. Sommige mannen geven aan het er wel eens over gehad te hebben, maar niet in de zin van samen erover een beslissing te nemen.

- Ongeplande zwangerschappen en kinderwensen

De meerderheid van de vrouwen is in de huidige relatie ooit over tijd geweest in de zin dat ze dachten dat ze mogelijk zwanger waren. Bijna allen hebben dit aan hun partner gemeld. Een enkeling heeft dit de moment zelf enkel met vriendinnen besproken, maar pas na een langere tijd met de partner. Had het op dat moment gebleken dat het degelijk om zwangerschap ging, was dit wel met de partner besproken.

Het grootste deel van de geïnterviewden kon dit op een rustige manier bespreken met de partner. Enkelen gaven aan de partner ook te betrekken bij de zwangerschapstest. Een enkeling gaf aan dat het met de partner een stevige discussie had teweeggebracht omdat ze verschillende meningen hadden ten opzichte van het krijgen van kinderen.

Als we nu terug alle respondenten in beschouwing nemen, ook degene die nog nooit met over tijd zijn geconfronteerd zijn geweest, zien we dat de meerderheid het thema kinderwens ooit met de partner heeft besproken. De meerderheid van de respondenten zegt dat hun mening overeenkomt met die van de partner, een deel echter geeft aan dat ze van mening verschillen.

"Ja, daar hebben we het al over gehad, en ik wil kinderen en hij niet..." (Emilie, 24 jaar)

Enkelen mannen geven aan dat ook al hebben ze een andere mening dan hun partner met betrekking tot kinderen, dat als het zo ver is ze samen met de partner een oplossing willen zoeken en een beslissing maken.

Een aantal koppels zijn op dit moment bezig met het vervullen van hun kinderwens. Al deze respondenten geven aan dat het een beslissing is die men samen heeft genomen om aan kinderen te beginnen.

- soa

De meerderheid van de respondenten geeft aan dat geen van beide partners in de huidige relatie ooit een soa heeft gehad, met uitzondering van koortsblaasjes. Een deel heeft een schimmelinfectie gehad, waarbij sommigen dit benoemen als soa.

Sommige vrouwen hebben nooit over soa gesproken met hun partner omdat ze er niet mee geconfronteerd zijn. Ze weten niet of ze dit thema kunnen bespreken met de partner. De meeste

geïnterviewden echter kunnen met hun partner praten over het onderwerp soa, sommigen geven enkele voorbeelden om aan te tonen dat ze ook minder makkelijke onderwerpen kunnen bespreken. Het gaan dan om schimmelinfecties, blaasontsteking bij de vrouw of uitslag bij de man. De meeste vrouwen geven aan dat ze dit niet moeilijk vinden, enkele hebben er meer moeite mee, die hangt samen met schaamte.

Volgens de meeste mannen moet het onderwerp gewoon bespreekbaar moet zijn, een deel nuanceert dit met de opmerking dat het in sommige gevallen wel moeilijk zou zijn (vb ontrouw), maar dat ze het toch zouden bespreken.

Enkele mannen geven aan geen zicht te hebben op welke problematieken SOA zijn en welke niet.

In de huidige relaties is er weinig over soa gepraat. Een deel van de koppels hebben er niet stilgestaan bij het seksueel verleden. Ze kunnen hier geen duidelijke redenen geven.

Deel 4: Bespreking

Een open communicatie met betrekking tot seksualiteit is een belangrijk aspect dat bijdraagt tot seksueel welzijn en seksuele gezondheid (Martson, C., 2004). De Vlaamse, jongvolwassen, heteroseksuele koppels die hebben deelgenomen aan dit onderzoek praten over veel thema's met betrekking tot seksualiteit. Deze communicatie verloopt echter niet altijd even vlot, we zoomen nu in op enkele belangrijke thema's.

1. Communicatie over seksuele beleving en seksueel welzijn

Voor sommige jongvolwassenen is seksualiteit een onderwerp dat ze wel bespreken, maar toch moeilijk vinden. We zien ook een invloed van de duur van de relatie, naarmate relaties langer duren lijkt de communicatie makkelijker te worden. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat de partners elkaar beter leren kennen en dat er een groeiend gevoel van vertrouwdheid is. Anderzijds geven DeLamater en Friedrich (2002) aan dat open en eerlijk communiceren een van de ontwikkelingstaken is die men dient te volbrengen tijdens de adolescentie en de jongvolwassenheid, ook dit kan het verschil mogelijk verklaren dat de respondenten aangaven, omdat ze in de loop van de relatie ook zelf nog verder ontwikkelen.

1.1 Tevredenheid

Door het praten met de partner ontstaat er een wederzijds begrip. Sommige van de jongvolwassenen uit dit onderzoek verwachten ook van de partner dat deze het aangeeft wanneer dit gevoel van begrepen te zijn in het gedrang komt. Hiermee geven ze nogmaals aan dat ze communicatie heel belangrijk vinden. Een goede, open communicatie heeft volgens de meeste respondenten een positieve invloed op het gevoel van tevredenheid. Zoals besproken in de literatuurstudie is dit een bekend fenomeen. Een goede communicatie draagt volgens Cuppach en Mets (1991) bij tot tevredenheid in verband met de relatie en eveneens tot seksuele satisfactie. Enerzijds wijzen ze op het feit dat de vaardigheid om over seks te communiceren, en eigenlijk communicatievaardigheden in het algemeen, bijdragen tot een gevoel van nabijheid en intimiteit. Anderzijds zouden de partners door te praten over verlangens en voorkeuren kunnen onderhandelen over een gemeenschappelijk script om zo voldoening te kunnen putten uit hun seksuele relatie (Byers, E.S. en Demmons, S., 1999). Deze bevindingen werden teruggevonden in dit onderzoek, volgens de Vlaamse, jongvolwassen heteroseksuele koppels die aan dit onderzoek hebben meegewerkt draagt praten over wensen en behoeften er toe bij om voldoening te vinden met betrekking tot de seksualiteit binnen de relatie. De respondenten geven niet alleen aan wat ze graag hebben, maar bespreken ook problemen als deze zich voordoen. Men verwacht ook van de partner dat deze dit ook zal doen, sommige respondenten geven hierbij aan dat ze vinden dat hun partner dit meer moet doen. Veel respondenten vragen ook soms aan de partner wat deze graag heeft. Wel zien we een verschil in hoe ze over dit thema praten. We vinden twee groepen, een groep die er op een directe manier met de partner over kan praten, en anderzijds een groep die eerder geneigd is om het op een indirecte manier te doen. Een combinatie van de twee is ook

mogelijk. Voornamelijk vrouwen geven aan het soms moeilijk te vinden om aan te geven wat ze graag hebben op seksueel vlak.

1.2 Aantrekking

In dit onderzoek kwam naar voren dat aantrekking een onderwerp is dat partners bespreken. Enerzijds vinden ze het belangrijk om complimenten te geven aan de partner en te ontvangen, hoewel de meeste respondenten vinden dat beide te weinig gebeuren. Anderzijds vinden ze het ook belangrijk om op een open manier tegen hun partner te kunnen zeggen wat ze niet aantrekkelijk aan deze vinden. Soms wordt er van de partner dan ook verwacht dat deze er iets aan doet indien dit mogelijk is. Aangeven wat ze minder aantrekkelijk vinden is niet voor alle respondenten even gemakkelijk, hierdoor zullen ze het vaker op een meer indirecte manier en met een minder goed gevoel geven dan dat ze een compliment geven.

1.3 Experimenteren met nieuwe seksuele ervaringen

Schnarch, D (1997) en Rademakers, J. (1996) geven aan dat koppels soms momenten tegenkomen in een relatie waarop de spanning op seksueel vlak verminderd is. Een mogelijke oplossing als de partners de seks saai zijn gaan vinden is het experimenteren met nieuwe seksuele gedragingen. Bij de meeste koppels van dit onderzoek is er ruimte om met nieuwe zaken te experimenteren op seksueel gebied, echter zien we een heel aantal mannen dat niet tevreden is op dit gebied. Ze geven hierbij soms zaken aan, waar de partner naar hun gevoel niet op ingaat. Anderzijds zeggen de vrouwen het fijn te vinden wanneer de partner iets nieuw voorstelt, maar zelf niet zoveel behoefte te hebben aan experimenteren. Over het algemeen worden nieuwe zaken besproken vooraleer de koppels ermee experimenteren, in sommige gevallen gebeurt dit echter niet, maar dan wordt er nauwlettend op de reactie van de partner gelet.

1.4 Moeilijkere thema's

Meningsverschillen worden over het algemeen uitgepraat. Vroegere partners en ontrouw zijn twee thema's die enkel oppervlakkig worden besproken. Voor veel respondenten zijn het moeilijke onderwerpen. Wat vooral opvalt is dat respondenten zeer weinig praten over hun seksueel verleden. Vele koppels praten bijvoorbeeld niet over soa. Dit sluit aan bij de bevindingen van Sensoa (2005) dat men meestal niet graag over het seksueel verleden praat. Mogelijk heeft het hier te maken met het feit dat deze jongvolwassenen niet met soa zijn geconfronteerd, maar het blijft een risico om er niet bij stil te staan met nieuwe partners.

1.5 Grenzen en grensoverschrijdend gedrag

Opmerkelijk is dat veel mannen niet goed weten waar hun grenzen op seksueel gebied liggen, vrouwen weten dit veel beter. De grenzen zijn echter niet strikt, maar variëren over de tijd.

In het onderzoek "seks onder je 25ste" vond men, zoals eerder gezegd, dat een aantal jongvolwassenen geconfronteerd zijn met overhalen en dwingen. Overhalen is iets dat we ook zien bij onze Vlaamse, jongvolwassene, heteroseksuele koppels. De meerderheid van hen geeft aan de partner wel eens te proberen te overhalen om seks te hebben of om iets bepaalds te doen. Meestal wordt er dan op een verbale manier even aangedrongen nadat de partner neen heeft gezegd, soms met een positief resultaat. Wanneer de partner neen blijft zeggen, legt men zich erbij neer. Ze ervaren dat hun partner hen eveneens tracht te overhalen en er op dezelfde manier mee omgaat. Enkele mannen geven aan dat ze het gevoel hebben soms te ver te gaan in hun pogingen om de partner te overhalen en dat ze zich hier niet goed bij voelen. Over dwingen sprak echter geen enkele respondent, allen voelen zich gerespecteerd in hun grenzen. Niemand heeft het gevoel ooit binnen de huidige relatie gedwongen te zijn om iets te doen op seksueel gebied. Vrouwen geven aan zich soms te laten overhalen om iets te doen dat ze eigenlijk niet goed zien zitten, maar dat ze ook onmiddellijk aangeven als ze het niet fijn vinden en dat er dan ook wordt gestopt.

De meeste koppels in dit onderzoek konden over grenzen praten. Men vindt dit zeer belangrijk en verwacht van de partner dat deze eigen grenzen aangeeft en bovendien de grenzen van de andere respecteert. Als men kijkt hoe de jongvolwassen koppels over dit thema praten zien we verschillende groepen. Een deel kan op een directe manier met de partner hieromtrent praten. Anderen gaan dit eerder op een meer indirecte manier doen. Meestal verlopen deze gesprekken rustig, echter kan het bij meningsverschillen wel eens op discussies uitdraaien. De meeste respondenten voelen zich er goed bij om over grenzen te praten, alleen bij vrouwen zien we dat ze het soms moeilijk vinden om aan te geven dat ze iets niet willen doen en waarom niet.

In de literatuurstudie werd besproken dat Krahe et al. (2000) waarschuwt voor het gebruik van ambigue communicatie. Volgens deze onderzoeker zou dit namelijk de kans op het slachtoffer worden van grensoverschrijdend gedrag vergroten. Enkele vrouwelijke respondenten uit dit onderzoek communiceren soms op deze manier. Ze gebruiken dan "Token Resistance", ze zeggen dan nee, wanneer ze eigenlijk ja bedoelen. Vaak doen ze dit om de partner uit te dagen om verder te proberen, soms zeggen ze echter neen, maar twijfelen en veranderen ze het nadien naar een ja. Anderzijds zien we in een klein aantal gevallen ook "Compliance", ja zeggen wanneer ze eigenlijk nee bedoelen, bij de vrouwen, die aangeven regelmatig tegen hun zin met de partner te vrijen om deze te plezieren. Vermoedelijk bestaat het risico dat het voor de partner onduidelijk wordt wat men bedoelt en mogelijk kan dit leiden tot grensoverschrijdend gedrag.

2 Communicatie betreffende seksuele gezondheid

2.1 Condoomgebruik

Communicatie tussen partners met betrekking tot veilig vrijen, waaronder het gebruiken van condooms, is noodzakelijk om voor een goede seksuele gezondheid (Gardner, Blackburn & Upadhyay, 1999). In dit onderzoek werd het gepeild naar het condoomgebruik van de koppels in

het begin van de relatie. Een groep respondenten heeft een condoom gebruikt bij deze eerste seksuele contacten, dit werd echter in het grootste deel van de gevallen niet besproken met de partner, maar aanzien als een vanzelfsprekendheid. Echter heeft een deel van de koppels bij de eerste seksuele contacten geen condoom gebruikt en een deel hiervan heeft dit niet met elkaar besproken. Redenen die bijdroegen tot de beslissing om onveilig te vrijen waren hinderlijkheid van het condoom, dit komt overeen met een van de nadelen die de Vroome en Sandford (1999) vonden in hun onderzoek, en het inschatten van het risico. Overgaan tot risico-inschatting is volgens Ellen. et al (1998) een veel toegepaste techniek bij heteroseksuele contacten bij het beslissen of men al dan niet veilig gaat vrijen. Mensen schatten risico's vaak te laag in en gaan er vanuit dat hun partner bepaalde risicovolle gedragingen niet heeft gesteld terwijl dit eigenlijk wel het geval is. Een beslissing om al dan niet veilig te vrijen op deze manier maken brengt dus aanzienlijk wat risico's mee. Enkele respondenten hebben zich laten testen voordat ze hebben besloten om onveilig te vrijen.

2.2 Anticonceptie

De meest gebruikte vorm van anticonceptie in deze steekproef is de pil. Alle vrouwen die niet bezig zijn met het krijgen van kinderen gebruiken een vorm van anticonceptie. Welke vorm dit is, is een keuze van de vrouw. Dit thema wordt niet besproken met de partner om tot een beslissing te komen.

2.3 Ongeplande zwangerschap en kinderwensen

Volgens het CRZ-rapport ziet men het hoogste abortuscijfer in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar. De koppels uit dit onderzoek zijn niet met abortus of ongewenste zwangerschap geconfronteerd. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat er binnen alle koppels gesproken werd over zwangerschapspreventie. De koppels communiceerden met elkaar in die zin wel over anticonceptie in de zin dat de partners op de hoogte werden gebracht wanneer er kans bestond op zwangerschap wegens vergeten pil of pilstop bij de vrouw. In zulke omstandigheden weerhielden de koppels zich van seksuele activiteit of gebruikten ze een condoom. Ook al is de vraag voor abortus binnen deze relaties nooit gerezen, er waren bij de meeste koppels wel momenten binnen de relatie waarop ze dachten dat er mogelijk een zwangerschap was. De meerderheid van de vrouwen besprak dit met de partner.

Kinderwensen is een thema dat vaak besproken wordt. Bij de meeste gebeurt dit op een rustige manier, bij anderen leidt dit tot stevige discussies wegens meningsverschillen. Mogelijk houdt dit een risico voor te toekomst in als een koppel met uiteenlopende meningen omtrent dit onderwerp hiermee geconfronteerd wordt.

2.4 Seksueel overdraagbare aandoeningen

De leeftijdscategorie waar de meeste soa bij vastgesteld worden is de jongvolwassenheid. De respondenten in dit onderzoek hebben nog nooit een soa gehad. Het is wel opmerkelijk dat meerdere jongvolwassenen een schimmelinfectie benoemen als soa. Dit doet vermoeden dat niet alle jongvolwassenen een goede kennis hebben omtrent het onderwerp. Men kan zich de vraag stellen of ze dan op de hoogte zijn van mogelijke risico's en hoe deze in te perken. Volgens Brug, Schaalma, Kok, Meertens, en van der Molen (2003) is kennis een belangrijke determinant om over te gaan tot gedrag dat bijdraagt tot de seksuele gezondheid. De bevindingen uit dit onderzoek geven dus aan dat het nog steeds waardevol is om informatie te verstrekken omtrent seksualiteit en de eraan verbonden risico's, ook aan jongvolwassenen. De respondenten in dit onderzoek geven wel aan dat dit thema bespreekbaar moet zijn met de partner en dat ze dit zeker zouden doen als ze ermee geconfronteerd werden, ook in moeilijke situaties, bijvoorbeeld als het samenhangt met ontrouw.

Conclusie

De Vlaamse, jongvolwassen, heteroseksuele koppels uit dit onderzoek praten over veel thema's met betrekking tot seksualiteit. Deze communicatie draagt bij tot seksuele tevredenheid de voldoening van wensen en behoeften en tot wederzijds begrip. Opvallend is dat er typische genderpatronen naar voren komen, zoals bijvoorbeeld het feit dat voor een deel van de vrouwen de communicatie omtrent seksualiteit moeilijker ligt dan voor mannen. Uit onderzoek blijkt dat traditionele rolopvattingen een risico met zich meebrengen dat men minder goed over seksualiteit zal communiceren (Greene en Faulkner, 2005). Daarnaast zien we enkele knelpunten met betrekking tot de communicatie die voornamelijk gelegen zijn in het praten over het seksueel verleden en daarmee samenhangend soa.

Kwalitatief onderzoek leent zich heel goed om gegevens in de diepte te bestuderen. Met een kleine groep proefpersonen kan men toch nog veel informatie bekomen. Een nadeel is echter dat de generaliseerbaarheid verkleind wordt door gebruik te maken van deze manier van werken (Patton, 2002). Naar volgend onderzoek toe kan het waardevol zijn om naast kwalitatief onderzoek ook grootschalig kwantitatief onderzoek te verrichten. Zo worden misschien ook jongvolwassenen bereikt die de drempel om over zo een intiem thema te praten met een vreemde te hoog vinden. We kunnen ons afvragen of we door middel van te werken met interviews we niet voornamelijk jongvolwassenen hebben bereikt die sowieso makkelijker kunnen praten over het thema onderzoek. Verder onderzoek is echter noodzakelijk om hier een uitspraak over te doen.

Referentielijst

Arnett, J.J. (1994) Are College Students Adults? Their Conceptions of the Transition to Adulthood. *Journal of Adult Development*, 1, 4, pp. 213 - 224

Baarda, D.G., De Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2005). *Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters – Noordhoff.

Bayingana K., Demarest S., Gisle L., Hesse E., Miermans P.J., Tafforeau J., en Van der Heyden J. (2006) Gezondheidsenquête door middel van Interview, België, 2004. Brussel: WIV-rapport.

Brug, J., Schaalma, H., Kok, G., Meertens, R.M. en van der Molen, H.T. (2003) *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering. Een planmatige aanpak*. Assen: Koninklijke Van Gorcum B.V.

Buysse A. & Van Oost P. (1997). "Appropriate" male and female safer sexual behaviour in heterosexual relationships. *Aids Care*, 9, 5, pp. 549-561.

Byers, E.S. en Demmons, S. (1999) Sexual satisfaction and sexual self-disclosure within dating relationships. *Journal of Sex Research*, 36, 4, pp. 180-190

Byers, E.S. (2005) Relationship satisfaction and sexual satisfaction: a longitudinal study of individuals in long-term relationships. *Journal of Sex Research*, 42, 2, pp. 113-118.

DeLamater, J., & Friedrich, W. N. (2002). Human sexual development – Statistical data included. *Journal of Sex Research*, 39, 1, 10-14.

Defraye, A. en Sasse, A. (2004) Soa-surveillancesysteem via een peilnetwerk van klinici in België. Resultaten van de vierde registratieperiode Oktober 2003 – Maart 2004. Brussel: WIV-rapport.

Defraye, A. en Sasse, A. (2006) AIDS in België. Semestrieel rapport N°62. Toestand op 31 december 2005: WIV-rapport.

De Vroome, E. en Sandfort, T.G.M (1999) Veilig vrijen en condoomgebruik bij jongeren en jongvolwassenen. Stand van zaken november 1998 en ontwikkelingen sinds april 1987. Utrecht: NISSO.

De Wit, J., van der Veer, G. en Slot, N.W. (2002) *Psychologie van de adolescentie*. Baarn: HB Uitgevers.

DiCicco-Bloom, B. & Crabtree, B.F (2006) The qualitative research interview. *Medical education*, 40, pp. 314-321.

Elchardus, M. & Smits, W. (2005a) De levensloop van jongvolwassenen. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.

Elchardus, M. & Smits, W. (2005b) De levensloop van jongvolwassenen 18 – 36 jaar. De toekomst van het gezin . Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.

Ellen, J.M., Vittinghoff, E., Bolan, G., Boyer C.B en Padia, N.S. (1998) Individuals' Perceptions About Their Sex Partners' Risk Behaviors. *Journal of Sex Research*, 35, 4, pp. 328 -333.

Gardner, R., Blackburn, R.D., and Upadhyay, U.D. (1999) Closing the Condom Gap. *Population Reports*, Series H, No. 9. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health, Population Information Program

Geer, H.J. & Robertson, G.G. (2005) Implicit attitudes in sexuality: Gender differences. *Archives of Sexual Behavior*, 34, PP. 671-677

Gerritsen, L. (1997). *Meten met twee maten. Eenzaamheid en relatieverbrekingen bij jongvolwassenen*. Amsterdam: Eburon.

Geurts, K. (2003) Genderzakboekje 2003: Zij en hij op de arbeidsmarkt. Steunpunt WAV.

Green, K. & Faulkner, S.L. (2005) Gender, belief in the sexual double standard and sexual talk in heterosexual dating relationships. *Sex roles*, 53, pp. 239-251.

Jordyn, M. & Byrd, M. (2003) The relationship between the living arrangements of university students and their identity development. *Adolescence*, 38, pp. 267-78.

Krahé, B. Scheinberger-Olwig, R. & Kolpin, S. (2000) Ambiguous communication of sexual intentions as a risk marker of sexual aggression. *Sex roles: a journal of research*, 42, pp. 313-337

Lewis JE, Malow RM, Ireland SJ. 1997. HIV/AIDS risk in heterosexual college students. A review of a decade of literature. *Journal of American College Health* 45(4):147–158.

Maes, L. & Vereecken, C. (2000) Jongeren en gezondheid: resultaten voor 2000. Site: <http://users.ugent.be/~cvereeck/hbhc/>

Maes, L. & Vereecken, C. (2002) Jongeren en gezondheid: resultaten voor 2002. Site: <http://users.ugent.be/~cvereeck/hbhc/>

Marston, C. (2004) Gendered communication among young people in Mexico : implications for sexual health interventions. *Social science & Medicine*, 59, pp. 445-456.

Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges and guidelines. *The Lancet*, 358, 11, pp. 483-488.

Mouthaan, J., Meeuwisse, M., Meerstra, A.S., en Sandfort, T.G.M (2003) Als het nieuwe eraf is: een verkenning van de seksualiteit in duurzame relaties van jong volwassenen. *Tijdschrift voor seksuologie*, 27; pp. 14-20.

NIS (2003a) Bevolkingsstatistieken. Geboorten in 1997. Brussel: Nationaal Instituut voor de Statistiek

NIS (2003b) Bevolking en huishoudens. Huwelijken en echtscheidingen, 2002. Brussel: Nationaal Instituut voor de Statistiek

NIS (2004) Totale en Belgische bevolking op 01.01.2004. Brussel: Nationaal Instituut voor de Statistiek

Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*, Thousand Oaks: Sage Publications .

Quina, K., Harlow, L.L., Morokoff, P.J., Burkholder, G. & Deiter, P.J. (2000) Sexual communication in relationships: when words speak louder than actions. *Sex Roles*, 42, pp. 523-549

Rademakers, J. (1996) *Seks in je leven. Wisselende relaties, Vaste partner, Kinderen krijgen, Tweede kans*. Utrecht/Antwerpen: Zomer & Keuning Uitgevers.

Rutgers Nisso Groep (2005) 'Seks onder je 25e'. Site: <http://www.rutgersnissogroep.nl/>

Ruytjens, K. (2004) Abortus in België: 2002 -2003. Een analyse van de gegevens. Leuven: cRZ-rapport

Sensoa (2005) Over de grenzen van lichaamstaal. Eindrapport van de 'Praat over Seks'-campagne. Antwerpen.

Sensoa (2006) Nieuwe hiv-diagnoses in 2005. Duiding bij de cijfers van het Semestriële rapport nr. 62 van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid – Afdeling epidemiologie (WIV) door Sensoa.

Schnarch, D. (1997) *Passionate marriage. Keeping love & intimacy alive in committed relationships*. New York: Henry Holt and Company.

Van Geel, H. (2003) Vijf steken diep graven naar levenskwaliteit Een conceptuele en empirische aftasting van het begrip levenskwaliteit. *Stativaria* 28. Site: <http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/stativaria/stat28/Stativaria28.pdf>

Van Kooten, M., van Berlo, W. en vanwesenbeeck, I. (2003) Psychosociale gevolgen van abortus. Een overzicht van de literatuur. *RNG-studies* nr.6, 2003.

Vanwesembeeck, I., Bekker, M. en van Lenning, A. (1998) Gender attitudes, sexual meanings and interactional patterns in heterosexual encounters among college students in the Netherlands. *Journal of Sex Research*, 35, 4, pp. 317-327.

Vrind, (2000) Vrind, 2000. Vlaamse regionale indicatoren. Site: http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties_vrind2000.htm

Wentzel, W. (2003) *Huiselijk en seksueel geweld*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum

Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst

4. Seksualiteit

4.1 Woonvorm/hoelang samenleven?

4.2 Huidige relatie

- Hoelang bent u samen met uw huidige partner?
- Monogaam?

4.3 Aantal partners

- Aantal partners kort en langdurig
- Seksueel contact → geslachtsgemeenschap

4.4 Geslacht van de partners

5. Seksuele beleving

5.1 Zelf

5.1.1 Tevredenheid/bevrediging

- Bent u tevreden over uw seksueel leven? (Welke aspecten)
- Vindt u jullie seksueel leven bevredigend? (Frequentie, levenskwaliteit, kwaliteit relatie)

5.1.2 Behoeftes

- Hoe zou u uw behoefte aan seks omschrijven?

5.2 Relatie

5.2.1 Begrepen

- Hebt u het gevoel door uw partner begrepen te worden op seksueel vlak?
- Denkt u dat uw partner zich begrepen voelt op seksueel vlak?

5.2.2 Wensen/behoeften

- Vindt u dat er aan uw wensen en behoeften wordt voldaan?
- Denkt u dat uw partners wensen en behoeften voldaan zijn?
- Als een van jullie beide eens iets nieuw wil doen, hoe loopt dat dan?

5.2.3 Aantrekking

- Voelt u zich seksueel aangetrokken tot uw partner?
- Vertelt u dat aan uw partner?
- Denkt u dat uw partner zich seksueel aangetrokken voelt tot u?
- Vertelt uw partner u dat?

5.2.4 Grenzen

- Weet u voor uzelf waar uw grenzen liggen?
- Hebt u het gevoel dat uw grenzen gerespecteerd worden?
- Vindt u dat u de grenzen van uw partner kent en deze altijd respecteert?

6. Communicatie

Opmerking: Altijd vragen:

- Waar?
- Wanneer?

- Hoe? (direct – indirect) (Rustig, open, ...)
- Wie initieert het?
- Gevoel erbij?

6.1 Seksleven

6.1.1 Communicatie algemeen

- Vind je dat je open over seks kan praten?

6.1.2 Wensen en behoeften durven kenbaar maken

- Vertelt u aan uw partner wat u graag heeft op seksueel gebied?
- Als er iets is dat u graag zou doen, zegt u dit dan tegen uw partner?
- Welke bijdrage hebt u in het seksueel spel?
- Vraagt u aan u partner wat zij/hij graag heeft?

6.1.3 Grenzen aangeven

- Kunt u praten over dingen die u niet wil doen?
- Geeft uw partner duidelijk zijn/haar grenzen aan?
- Probeert één van jullie de andere wel eens te overhalen om iets wel te doen dat de andere eigenlijk niet graag wil?

6.1.4 Andere thema's

- Kunnen jullie praten over seksuele ervaringen met andere/vroegere partners?
- Als jullie een meningsverschil hebben, kunnen jullie er dan over praten?
- Ontrouw is dat iets waar je over kan praten? Afspraken?

6.1.5 Tevredenheid

- Kunnen jullie praten over het al dan niet tevreden zijn met jullie seksleven?

6.2 Communicatie naar de buitenwereld toe

- Praat u over uw seksleven met vrienden/familieleden?
- Praat uw partner over jullie seksleven met vrienden/familieleden?

6.3 Bescherming

- Gebruiken of gebruikten jullie een condoom?
- Is dat een beslissing die u samen met uw partner heeft genomen? Wanneer?
- Hebben jullie hierover onderhandeld? Hoe zijn jullie tot deze beslissing gekomen?
- Gebruikt een van jullie beide op dit moment een anticonceptiemiddel? Zo ja, welke? Waarom deze?

6.4 SOA

- Heeft een van jullie al eens een SAO gehad in jullie relatie?
- Kunnen jullie praten over SOA?

6.5 Ongeplande zwangerschap

- Als u/uw partner overtijd bent/is, hoe gaat u hier dan mee om? Is dat bespreekbaar?

Respondenten gezocht ivm thesis

Ik ben Tanja, een laatstejaarsstudente klinische psychologie. In het kader van mijn thesis doe ik een onderzoek omtrent de seksualiteitsbeleving van jongvolwassenen die niet meer studeren. De focus ligt op de communicatie omtrent seksualiteit binnen een relatie. Aangezien ik de respondenten niet mag kennen ben ik op zoek naar mensen die mij willen helpen door een interview te doen. Het interview duurt gemiddeld 1,5 uur en wordt van beide partners apart afgenomen. De gegevens worden anoniem en vertrouwelijk verwerkt.

Dus: Als jullie een heteroseksueel koppel zijn, beide niet (meer) studeren, tussen 20 en 30 jaar en jullie zijn bereid om door mij geïnterviewd te worden zou ik het heel erg appreciëren.

Jullie kunnen me contacteren op:

03/290 33 09

0485/58 15 29

of via mail: tmolenbe@vub.ac.be

Bijlage 3: Demografische vragenlijst

Demografische gegevens

Leeftijd/geboortedatum:

Opleiding:

Beroep:

Levensbeschouwelijke opvatting:

Provincie:

Origine:

Opmerkingen

Bijlage 4: Uitgetypt interview

Koppel 3: man

Eerst eventjes over jullie relatie in het algemeen om een beeld te krijgen van jullie relatie. Hoe lang zijn jullie al samen?

Bijna vijf jaar nu, in oktober vijf jaar.

En hoe lang wonen jullie samen?

Wij wonen nu officieel van oktober hier samen maar ervoor, X haar ouders zijn gescheiden, woonden wij eigenlijk ook al, niet officieel, maar wel bij elkaar, elke avond was zij bij mij of ik bij haar, dus we leven echt al wel langer samen. Maar officieel dus sinds oktober hier.

En weet je hoe lang dat ongeveer is dat jullie zo goed als altijd bij elkaar waren?

Bijna gans de vijf jaar eigenlijk, dat is van in het begin dat dat direct continu was.

En zijn jullie al getrouwd?

Nee, nee

Zijn er in de nabije toekomst trouwplannen?

Voorlopig nog niet nee.

Nee, X zou wel willen maar bij mij is dat niet.

Nog niet, dat je het nog niet wil, of eigenlijk dat het algemeen voor jou niet hoeft?

Ik heb er niet echt, nog niet echt behoefte aan, nee

En is het omdat trouwen iets is waarvan je zegt dat is iets nutteloos zal ik maar zeggen of..

Ik vind persoonlijk dat dat niet veel meerwaarde geeft aan je relatie, allé, ik zie het nut er niet zo echt van in, nee

Okee, maar het is dus niet omdat je twijfels hebt over de relatie?

Nee, absoluut niet.

Gaat het van jouw kant om een monogame relatie? Of is er sprake van meerdere partners?

Nee, nee, tis monogaam zeker.

Dat klinkt heel overtuigd, (lacht)

Je mag eens bespreken hoeveel partners je hebt gehad voor deze relatie en je mag kort en langdurig bespreken.

Euh, voor deze relatie heb ik vier, ja vier, relaties gehad, euh, langdurig, het langste ervoor was één jaar, dat is niet echt langdurig maar euh de andere drie waren een maand of vier telkens.

Ineens een pak langer he.

Tot nu toe en dat zal ook zo blijven hoop ik. Dus euh ja

En in al die vorige relaties is daar seksueel contact tin de zin van geslachtsgemeenschap geweest?

Euh, in drie van die vier wel, ja, ja

En naast die relaties? Heb je daarnaast ook seksuele contacten gehad met anderen?

Nee

Geen one night stands of zo.

Nee, toch niet.

Het kon he

Het kon, ja natuurlijk

En waren alle partners vrouwen of.

Allemaal vrouwen ja, nee, nee allemaal vrouwen.

En dan zou ik het graag even hebben over de seksuele beleving, eerst echt over jezelf en dan pas over jezelf binnen deze relatie.

Ben je tevreden over het seksuele leven zoals het verlopen is tot nu toe?

Ja, ja

En over welke aspecten ben je tevreden?

Oh neeuh, een beetje in het algemeen eigenlijk, een beetje dat het een beetje voldaan heeft aan allé, wat ik belangrijk daarin vind, dat ik altijd goed heb kunnen overleggen met elkaar. Dat je goed kunt overleggen dat vond ik altijd wel belangrijk, dat je met twee toch wel op één lijn zat dat je niet, allé dat je geen verschillende gedachten had, dat je ook gewoon kon praten. Maar voor de rest qua beleving daar ben ik dus zeker tevreden over.

En dat goed praten had je dat met alle partners? Of

Ja, ja, dat heb ik zeker altijd wel gehad, ja

Vind je dat belangrijk dat je er goed kan over praten?

Jaja. Ik begin er ook dikwijls zelf als eerste over. Ik ben ook heel sociaal aangelegd maar ook in dat aspect, allé, op dat punt, vind ik dat ook heel belangrijk dat je het gesprek aangaat en dat je met twee op dezelfde golflengte zit want anders denk ik niet dat dat goed blijft gaan. Dat vind ik wel heel belangrijk ja.

Daar gaan we natuurlijk nog wel op terugkomen in een gesprek over communicatie natuurlijk.

Ik had niet anders verwacht (lacht)

Eventjes terug over dat seksuele leven. Ben je dan bijvoorbeeld ook tevreden over bijvoorbeeld wanneer je met seks begonnen bent, het aantal partners dat je hebt gehad?

Ja, ik denk voor mijzelf, dat ik er zeker niet te veel heb gehad, ook niet te weinig want, dat is dikwijls ook niet, allé volgens mijn visie niet goed als je dan een langere relatie aanknoopt en je blijft bij die partner.

Dus ik, qua aantal euh, ja, ik loop er ook niet echt mee te koop, zeker niet maar ik vind het wel een goed gemiddelde denk ik voor mijn leeftijd nu om dan nu echt met een vaste relatie bezig te zijn.

Jaja

En de leeftijd waarop je met seks begonnen bent? Ben je daar ook tevreden over?

Goh, ja

Mag ik vragen hoe oud je was?

Dat was net, net voor mijn 16, een aantal dagen ervoor, sja, ik heb altijd gedacht dat dat vroeg was maar ik denk dat dat ook heel veel afhangt van persoon tot persoon qua mentaliteit en qua visie en qua een beetje, euh, hoe ver dat ze staan. Ik wil daar niet mee zeggen dat ik toen ver stond maar je hebt er wel denk ik ook wel categorieën in, ja. Maar, toen was ik daar wel klaar voor. Euh, ik was al bewust van de dingen die ik deed, ja.

Het gaat er ook tenslotte over hoe jij het beleeft en niet wat de anderen er eventueel van zouden kunnen vinden.

Jaja, nee

Dus jijzelf vindt dat dat het goeie moment voor jou is geweest?

Ja, ja

Het had niet vroeger ontmoeten en ook niet later ontmoeten?

Nee, nee

En dan nu in deze relatie. Vind jij in deze relatie je seksueel leven bevredigend?

Zeker

En welke aspecten vind je bevredigend?

Goh, ook weer het communiceren daarin en het een beetje, hoe zeg je dat, voldoen aan elkaars euh geen eisen, want dat zou een verkeerd woord zijn maar elkaar bevredigen op een manier dat je het allebei graag hebt en euh dat is voor mij het belangrijkste. Voor mij hoeft er niet te veel, allé te veel punten, qua aantal keren dat je met je partner vrijt dat vind ik ook allemaal goed. Allé ik wil zeggen over gans de lijn ben ik daar zeker tevreden over ja.

En denk je dat de seksualiteit bijdraagt tot de kwaliteit van jullie relatie?

Absoluut ja

Is dat belangrijk in een relatie?

Ja, ja, ik denk dat het zelfs één van de belangrijkste dingen is in een relatie. Als dat niet meer goed lukt, denk ik of je hebt daar wat wrevel in denk sowieso één van de twee partners gaat zich altijd een beetje te niet gedaan voelen of weet ik wat ja, in de toekomst gaat dat sowieso stuk lopen dan ja.

Dus het is toch wel een heel belangrijk onderdeel denk je van een relatie?

Inderdaad ja

Denk je dat je mag zeggen het belangrijkste of zou dat nog?

Het belangrijkste niet, maar het komt toch wel in de top vijf zou ik zo zeggen, ja buiten vertrouwen naar elkaar, eerlijkheid, komt toch wel in een relatie die seksuele beleving toch wel vrij hoog, allé bij ons toch

Ik heb het daarnet ook al gezegd, het is hoe dat jij het ziet, de rest is nu niet van toepassing (lacht)

Nee, ja maar ja

Als je het zo uitlegt is dat goed hoor voor mij

Denk je dat jullie seksuele leven ook bijdraagt tot je levenskwaliteit? Dus om het nog ruimer te zien dan alleen in de relatie?

Goh, levenskwaliteit, ik denk dat je wel, als dat ook goed draait, dat je ook wel, ik weet niet, meer energie, meer allé je bent gelukkig als persoon zelf en dat draagt dan weer bij tot de levenskwaliteit denk ik van de mens, ja, dus ja.

Dan eventjes over behoefte. Ik hoef daar geen getal opgeplakt te hebben, allé ik bedoel dat mag, maar dat moet absoluut niet. Maar hoe zou jij je behoefte aan seks omschrijven voor jezelf en je moet jezelf daarbij niet vergelijken met anderen. Dat mag, maar dat moet niet.

Goh behoefte ja. Ik heb daar persoonlijk wel wat behoefte aan, allé, gewoon omdat ik euh omdat ik mijn vriendin ook wel graag zie en ik voel me er echt wel tot aangetrokken en ja, dat kan dan, er zijn momenten dat, tja een getal

Een getal dat hoeft niet

Nee, maar ik voel mij elke dag wel aangetrokken tot haar, absoluut, nu niet elke dag dat dat met seksuele beleving te maken moet hebben maar toch meer dan allé vier dagen per week dat ik er toch zeker aan denk. Dat wil niet zeggen dat ik het dan ook moet doen maar toch wel de aantrekking tot mijn vriendin is dan toch wel

Dat je het toch wel zou zien zitten zullen we het noemen?

Ja toch wel zou zien zitten, dat je toch wel er ergens een zin voor hebt, ja zeker

Jaja. We gaan het daar straks nog terug over hebben in de zin van communicatie maar eerst is het om er een beetje een beeld over te vormen.

Jaja

Nu een beetje over begrip binnen de relatie. Heb jij het gevoel door je partner begrepen te worden op seksueel vlak?

De meeste momenten wel, ja, er zijn momenten dat dat minder is. Dat ik zo wel een aantal dingen ervoor al heb gezegd, dat ze dat precies niet onthoudt of zo maar over het algemeen is de communicatie wel goed ja.

Dus je denkt dat dat begrijpen ook komt door erover te praten?

Jaja, dan doen we echt wel veel dus ja

En als je zegt, soms lijkt het alsof ze dingen niet onthoudt, hoe voel je je er dan bij als dat zo?

Goh, euh, ik maak daar zeker geen probleem van. Ik zeg haar dat soms wel eens van, je weet toch dat ik dat vorige keer al heb gezegd of weet ik wat maar we gaan daar eigenlijk niet verder op in en dan maakt ze dat de volgende keer bvb, allé euh, weer goed, of ze maakt er eens een grapje over. Dat ze zegt dan ze dan ook mijn punt dat ik dan tegen haar heb gezegd eventjes aanhaalt terug maar problemen maak ik daar zeker niet van.

Maar, je geeft het dan wel nog eens aan?

Het is niet dat je dan denk van seg?

Nee, als ik iets wil, of ik wil het haar vertellen dan zal ik dat wel doen daar moet ik me niet voor inhouden, dat is geen probleem.

En denk je dat zij zich tevreden voelt door jou op seksueel vlak?

Ja, dat hoop ik toch, ze zegt dat toch altijd ja, dus het is omdat we er een hele goeie communicatie over hebben dat ik wel vrij zeker kan zeggen dat ze ja.

Dan even over wensen en behoefte. Ik denk dat dat zo'n beetje is wat je daarstraks bedoelde met "eisen"?

Ja, wensen bedoelde ik

(denk ik he)

Ja het juiste woord... neen nee inderdaad, wensen, behoeften ja

Vind jij dat er voor jou aan je wensen en behoeften wordt voldaan?

Ja, zeker,

En denk je dat er aan je partner haar wensen en behoeften wordt voldaan?

Vrij zeker ja!

Ook omdat je er over praat dat je dat vrij zeker weet? of

Door de communicatie ja, ja, ja.

Als één van jullie beiden eens iets nieuw wil doen in het seksueel spel, kan dat en hoe gaat het er dan aan toe, hoe loopt dat dan juist?

Goh, dat kan maar allé niet op alle momenten, dat is ook zo, daar moet de juiste moment om het zo te zeggen voor zijn en dat gaat dan ook eerst over het communiceren, dat zij iets wilt, of dat ik iets nieuws zou willen proberen dan ga ik haar dat ook vertellen. Dan gaat dat niet op die moment zelf zijn van, nee want dan vind ik het een beetje te, gedwongen of te geforceerd als één van de twee er dan niet te veel zin in zou hebben dan zou dat wat kunnen verstoord geraken en dan knap ik misschien een beetje af. Dus eerst erover praten, en dan dus overleggen wat ze er ook van vindt en dan kan het eventueel wel overwogen worden.

Maar, dat wordt dus altijd eerst overlegd?

Ja

Allé, ja, de meeste keren dan toch?

99% van de ja ..

Er ook altijd dingen die minder overleg nodig hebben maar?

Voilà, maar meestal wel zeker ja

Dan eventjes over aantrekking. Ik bedoel je hebt dat eigenlijk al gezegd dat je je seksueel aangetrokken voelt tot je partner. En wat vind je er zo aantrekkelijk aan?

Goh, de manier hoe ze is. Ik zie ze graag zoals ze is en ook haar uiterlijk uiteraard beïnvloedt mij daarin. Het innerlijke dat is ook op andere vlakken maar vooral het uiterlijke, zeker als het dan gaat over aangetrokken voelen tot, het seksuele dan euh ja, ik vind dat ze er heel goed uitziet en ze speelt dat op momenten ook zo uit en ze weet wat ik graag zie. Als ze bvb iets aandoet van bepaalde kledij of zo dan weet ze dat ik dat graag zie en daar is ze dan ook fier over en op zo'n momenten voel ik me wel tot haar aangetrokken, ja.

En, kan je zeggen welke delen van je lichaam bijvoorbeeld jij mooi vindt?

Ja, haar achterste, en haar bovenlichaam, vind ik ja, gewoon het algemene van haar.

En je zegt dat ze dat ook wel uitspeelt soms, dus dat ze ook weet wat wat jij graag ziet. Wil dat dan zeggen dat je dat al gezegd hebt tegen haar?

Ja tuurlijk

Wat je aantrekkelijk aan haar vindt of?

Als we gaan winkelen of zo dan vraagt ze ook altijd, allé, meestal, mijn mening, sowieso ook altijd in de pashokjes eens mee komen kijken. Ze weet het dan dikwijls niet goed, is het wel goed, en dan geef ik nog eens de extra mening van mij er op dus ja ze weet dat wel, jajaja.

En kan je bvb ook eens zeggen, niet in de pashokjes, maar het is al om het even, wat jij mooi vindt aan haar? Bijvoorbeeld aan haar uiterlijk of weet ze dat niet wat jij mooi vindt?

Jaja, dat weet ze perfect.

Dat heb je ook al gezegd?

Jaja, dat heb ik ja Ik denk allé, een relatie van vijf jaar, we zijn allebei vrij sociaal en we kunnen over alles heel ruim praten dus ik denk na vijf jaar, weet ze , ik ben er ook vrij zeker van, dat ze wel weet wat ik graag aan haar zie en hoe ze zich aankleedt en ja, denk dat ook andersom zo zal zijn dus ja

We gaan het daar direct over hebben, we gaan eerst nog eventjes hier?

Ik ben aan het vooruit lopen.

Jaja ongelooflijk zo net vooruit lopen op de vraag maar dat is goed hoor, dat is echt niet erg.

Euhm, niemand is perfect, zijn er ook dingen die je minder aantrekkelijk aan haar vindt?

Goh

Het hoeft daarom niet om grootse dingen te gaan?

Dat kan ook om een klein detail gaan of?

Goh, minder mooi, inderdaad niemand is perfect maar ik stoort mij er niet aan of, moet het

Het moet niet storend zijn

Nee, goh, ...

Ik zou toch graag iets horen wat je minder?

Haar neus, vind ik niet zo, vind ik niet echt het mooiste. Haar voeten vind ik ook niet euh, dat vindt ze zelf dan ook weer . Maar voor de rest, kan ik niet echt zeggen dat er dingen zijn die mij storen of die ik veel minder mooi vind.

De neus en de voeten zijn dus ook niet storend?

Nee absoluut niet maar ...

En vertel je dat wel eens, weet zij wat je het minst mooi aan haar vindt?

Ja, dat weet ze wel. Daar worden dan dikwijls ook al eens grapjes rond gemaakt of euh

En dat kan?

Tuurlijk ja

Maakt zij daar zelf ook geen problemen van?

Nee, nee.

Hoe voel jij je erbij als je zo eens iets aangeeft wat je minder mooi vindt? Stel dat het een kledingsstuk is of om het even wat?

Als het om het uiterlijk gaat dan is dat als grap bedoeld en dan is dat niet in een kwetsende context geplaatst allé ik wil zeggen dan is dat puur om de grap.

Maar als het om kledij gaat dan geef ik ook mijn mening gewoon, dus als ze dat vraagt dan zal ik ook eerlijk antwoorden wat ik ervan vind, ik ga niet rond de pot draaien en zeggen van ik vind het wel mooi terwijl ik dat helemaal niet vind. Maar dus dan aanvaardt ze dat wel.

Jij voelt je er ook ok bij met gewoon je mening te zeggen of?

Ja, allé, als dat op een deftige manier gebeurt, dan ja, waarom niet, allé dan weet je van elkaar ook, zij doet dat ook bij mij, dan weet je van elkaar ook, als dat nu over kledij gaat van oh dat vindt hij mooi dat vindt hij minder mooi dan kan je daar eens over nadenken van misschien is het inderdaad toch wel heeft hij toch wel gelijk. Euh ja, vind ik wel belangrijk ja.

En verwacht jij dan toch in enige dingen, ja uiterlijk is misschien minder iets aan te doen maar van kledij bvb dat ze daar rekening mee houdt, met jouw mening?

Van mij mag ze doen wat ze wil, allé ik wil zeggen zij moet zich daarin goed voelen vooral. Ik vind het wel leuk als er dan zoiets, als ik dan zoiets heb gezegd en dan luistert ze naar mij of ze verandert iets op de avond zelf nog als we ergens naartoe moeten dan allé apprecieer ik dat wel. Dan zeg ik ook wel, 't is tof, of 't is beter .

Dat geef je dan ook aan dat je het beter vindt?

Jaja,.

En als je zoiets wel positief zegt, dat je bijvoorbeeld iets mooi vindt of iets wel mooi vindt aan haar, hoe voel je je daar dan bij? Vind je dat dan een probleem om dat aan te geven?

Nee, nee, dat is eigenlijk al een beetje gewoonte om het zo te zeggen, allé gewoonte ja, en dikwijls vergeet ik het wel te zeggen. Op den duur begint dat zo een beetje een routine, routine nu niet want dat is het verkeerde woord maar als je dat af en toe zegt. Op den duur ga je daar niet meer bij stilstaan en dan vergeet je dat weer allé zeg je te weinig en dan op een bepaald moment sta je er ook wel bij stil. Ahja Moet ik er toch wel een beetje rekening mee houden dat ik af en toe nog eens terug zoiets zeg, ja.

Denk je dat ze dat belangrijk vindt om dat af en toe te horen?

Jaja

En vindt zij het fijn denk je om positieve dingen te horen of zou ze het een beetje lastig vinden?

Nee, nee, dat heeft ze nodig, nee, nee ze heeft niet liever, ja.

Denk je dat zij zich ook aangetrokken voelt tot jou op seksueel vlak

Ik hoop dat, ik denk het wel ja

Je denkt het wel ja

Nee, nee, ja, ben er vrij zeker van ja ja

En heb je enig idee wat zij aantrekkelijk aan jou vindt?

Goh, das ook weer in het algemeen zoals ik bij haar ook zo niet echt iets kan. Zij zegt dat wel minder dan ik. Allé ik wil zeggen, ik kan ik kan heel vlot tegen haar zeggen, dat of dat vind ik mooi of dat trekt mij enorm aan, bij haar is dat wel in mindere mate dus het is op dat vlak misschien iets rustiger, iets minder sociaal dan ik dan op dat moment.

Om dan echt iets te zeggen dat ze ...

Dat weet je niet of ...?

Goh, met de ogen dat vindt ze altijd wel mooi maar voor de rest qua lichaamsdelen of qua niet echt nee

Dat weet je niet of je denk dat er niet iets is dat er uitspringt of

Nee, het is allemaal vrij.

Of je durft het niet goed zeggen...?

Jawel maar ik denk dat ze het allemaal allé gewoon het algemeen beeld dat het niet speciaal is maar dat ze er zich wel mee tevreden stelt, ja

En, je zegt, zij zegt dat wel minder dan ik maar zegt ze het af en toe wel of

Jaja natuurlijk

Ja ze zegt het af en toe allé, bij momenten maar ze is daar wel minder in dan ikzelf

En vind je dat jammer of vind je dat ok?

Ik vind dat zelf geen probleem omdat ik dat niet echt zo nodig heb dat ze dat tegen mij ook zeggen, ik heb daar geen behoefte aan. Bij haar is dat wel belangrijk om iets zelfzekerder over te komen voor haar en als je dan op een bepaald moment zegt. Als ze dan naar een sollicitatiegesprek moest dat je dan 's morgens nog eventjes meegeeft van je ziet er echt goed uit, dat komt wel in orde, dan voelt ze zich ook iets zekerder en dat heeft zij wel nodig. Ik heb dat minder nodig dus

Heeft dat te maken met minder onzeker zijn denk je of...?

Ik denk dat wel want X is en dat weet ze zelf ook bij momenten erg onzeker, dat was vroeger nog erger, dat is fel verbeterd euh maar zij heeft dat veel meer nodig dan ik. Ik trek mezelf dat allemaal niet zo aan en bij mij is het iets meer van we zien wel en zij maakt zich al zorgen meer op voorhand dus zij heeft dat wel nodig ja ja.

En denk je dat er dingen zijn die ze minder aantrekkelijk aan jou vindt. Zoals ik daarstraks al zei dat hoeven geen storende dingen te zijn?

Goh echt op uiterlijk, goh, mijn voetballersbenen om het zo te zeggen die vindt ze niet altijd even knap maar om zich daar echt aan te storen dat gaat ze zeker niet doen, nee, nee. Ze zegt dat wel

eens vb in de douche, van amai je knieën zien er weer schoon uit van te vallen en weet ik allemaal wat maar... niet echt, ik weet niet waar ze zich aan stoort, wat ze frequent minder vindt weet ik niet echt dat zegt ze ook niet, dus ik veronderstel niet dat er echt storende dingen zullen zijn.

Moest er iets zijn denk je dat ze het wel zou zeggen?

Jaja

En zou dat andersom ook het geval zijn, moest er iets zijn dat je echt stoort zou je dat dan ook zeggen?

Jaja

En je zegt moet dat qua uiterlijk zijn, wil dat dan zeggen dat er qua innerlijk zal ik zeggen of qua karakter iets is waarvan je weet dat het haar stoort of zo?

Tja, dat is iets meer denk ik dan het uiterlijk omdat iedere persoon ook anders is, een beetje uniek op zijn manier dus we babbelen er ook heel veel over maar qua innerlijk zijn er wel iets meer puntjes denk ik die haar aan mij storen en die ik ook heb maar daar wordt dan wel ook over gecommuniceerd.

Kan je zo eens een voorbeeldje aanhalen van?

Ja, allé dat ik veel soms bij momenten veel koppiger ben dan haar en dat ik zo als ik iets in mijn hoofd heb dat ik daar wel wil naar streven en dat ik daar ook al mijn zinnen daar dan ook op zet allé op werkgebied of zo als er iets is waar ik mij moet mee bezig houden kan ik het dikwijls wel iets te gefixeerd aan werken zonder dat ik er eigenlijk bij stilsta en niet goed zie dat zij er dan problemen mee heeft en dan zo'n puntjes eigenlijk, geen grote mankementen eigenlijk want dan zouden we ook niet meer samen zijn denk ik als dat zo zou storen. Dus het zijn eigenlijk kleine puntjes.

En dan andersom, dus je zegt er zijn ook dingen van haar die mij storen?

Ja ook het koppige soms, het niet of euh onzeker overkomen, bij momenten dat stoort mij dikwijls ook omdat ik weet wat er in haar zit. Ik ken ze door en door om het zo te zeggen, ze heeft zo veel in haar mars maar ze door dat onzeker overkomen of niet zeker voelen bij sommige mensen of sommige allé personen of situaties, blokkeert ze helemaal en dat vind ik dan wel spijtig en dat stoort mij soms ook wel dat ik zoiets heb, van potverdekke laat eens zien maar dat zijn geen grote mankementen zeker niet. Nee

En ook al is het iets kleins zijn dat dan dingen waarover jullie kunnen praten zoals je al zei of...?

Ja

En hoe praten jullie er dan over? Gebeurt dat op een open en rustige manier of wordt daar ruzie rond gemaakt ...

Ja goh, het kan al eens zijn als dat nu echt dingen zijn die al frequent zijn gezegd of die ene persoon blijft hetzelfde doen wat al een paar keer is aangehaald dan, allé, ik durf mijn stem wel eens een beetje te verheffen, X zal dat weinig of niet doen. Euhm maar normaal gezien wordt er

vrij open over gepraat, er is sowieso wel altijd een ruzietje dat er komt, maar meestal komt dat er dan, allé bij ons, na een aantal keren dat dat zo hetzelfde zich terug voordoet, euh allé simpele dingen ik zeg maar iets op de voetbal wat te lang blijven hangen en dat er al een aantal keren gevraagd wordt gaan we door en dat er dan langs mijn kant niet veel gehoor aan wordt gegeven dan kan er de dag daarna wel eens deftig over gediscussieerd worden maar dan is dat ook. Dan zien we ook wel dat het uitgepraat is, niet dat het blijft aanslepen of dat we het probleem verleggen naar andere momenten, dat wordt op die momenten jaja, heel open uitgepraat, dat kan al eens zijn met een stemverheffing maar nu echt fiske ruzies, weinig of nooit eigenlijk.

En qua kleding heeft ze daar ook al eens commentaar op?

Ja

Goede of slechte?

Goh ze kiest dat mee

Oh ze kiest dat mee?

Ja, ik ben zelf ook kleurenblind voor een groot stuk. Dat wil niet zeggen dat ik alleen maar zwart en wit zie maar dat ik rood of bruin of groen, bruin dat kan ik heel moeilijk van elkaar scheiden, dat zijn kleuren die op elkaar lijken dus qua combinatie voor dikwijls iets aan te doen dan zegt ze dan ik zal ik het wel mee kiezen. Of in een winkel dan zegt ze dat past niet of doet dat maar daar.

En daar hou je dan ook rekening mee als ze dan aangeeft ja

Jaja

En je vindt dat ook ok dat ze daar mee in kiest?

Ik vind dat dat moet want anders zou het niet altijd even goed gecombineerd zijn denk ik. Nee maar, zij weet ook wel wat ik graag zie qua stijl dus ze gaat niet dingen aanduiden of zeggen neem van dat terwijjl dat ze toch weet ze weet perfect wat ik graag aandoe en zal dragen.

Ja

Dan eventjes over grenzen. Weet jij voor jezelf waar je grenzen op seksueel vlak liggen?

Nee.

Absoluut niet of...?

Tja, er is wel een grens. Ik wil zeggen, extreme dingen of iets euh ...

Wat versta jij onder extreme dingen, ik ga moeilijk doen?

Ja, nee, met verschillende attributen qua zweepjes en weet ik allemaal wat of sm toestanden dat is nee, dat is uit den boze, ik wil zeggen nu ja dat is over de grens zeker en vast. Qua partnerruil en van die toestanden nee ik wil wel met X verschillende standjes proberen, allé, op seksueel gebied wat uitbreiding maar nee, dat blijft met ons twee en daar zal niet te veel anders aan te pas komen. Allé, denk ik, je weet dat nooit. Ik heb zo iets van je weet nooit wat je in de toekomst misschien

nog wil doen of nog gaat doen maar nu momenteel qua van die toestanden met attributen of partnerruil of weet ik wat nee dat is nee.

Ja, en heb je het gevoel dat zij jouw grenzen respecteert?

Jaja

En dat mag dan gaan in de zin van dat ze geen extremere dingen zoals sm dan wil doen...?

We zitten er ook op een vrij goeie lijn denk ik euh, als we eens iets anders willen proberen, ben ik hoofdzakelijk allé dikwijls de eerste die ermee afkomt. X zal er niet zo snel zelf mee afkomen van ik wil dit of dat eens proberen. Euh, dan zal ik het zijn maar we zitten daar ook op één lijn, zij houdt ook niet van de dingen die ik al over de grens vind, oftewel heeft ze het nog nooit gezegd maar ik denk wel dat ik er gerust op kan vertrouwen dat we wat op dezelfde lijn zitten.

Anderzijds zijn grenzen in mijn ogen ook dingen bijvoorbeeld als je zegt ik wil dit nu niet doen. Die je eventueel al wel gedaan hebt maar waarvan je zegt, ik heb daar nu geen zin in, wordt dat ook gerespecteerd?

Ja, ja,

Ja, dat kan, dat is geen probleem?

Nee, nee, absoluut niet nee.

En, vind jij dat jij de grenzen van X kent en altijd respecteert?

Euh, ja, tis eigenlijk vrij makkelijk omdat we er alletwee hetzelfde idee over hebben qua die grenzen, allé, tot waar dat die grens gaat en ja dat is geen probleem, we aanvaarden dat van elkaar als we eens iets anders willen doen dan is dat geen enkel probleem.

En dan bvb als zij gewoon eens zegt van ik heb geen zin of ik heb nu geen zin in dat of dat, kan dat ook?

Kan ook, dat is bij momenten iets moeilijker dan, dat is langs de andere kant ook, om een voorbeeldje te geven, als zij 's morgens af en toe eens zin heeft, ik ben 's morgens absoluut geen mens, dus goed dat jij hier 's avonds bent. Nee, 's morgens is voor mij absoluut, nee, en dat weet ze ook en ze moet dat ook niet, ze probeert dat af en toe wel eens maar dat weet ze ook ja, en dat wordt dan ook meestal wel gerespecteerd.

Ik hoor meestal, wil je dan zeggen dat er af en toe toch wat aangedrongen wordt?

Joa, ja

Of moet ik kijken naar een beetje gedwongen of?

Nee, gedwongen zeker niet, ze probeert dat wel en als ze echt merkt om over dat 's morgens verder te gaan, als ze nu echt merkt dat ik totaal niet of heel moe ben of totaal geen zin heb dan zal ze er ook zelf mee stoppen want dan weet ze dat ze er zelf ook niet veel gaat aan hebben maar als ze ziet dat het zo wat, dan probeert ze wel verder ja, maar dan niet gedwongen of zo Nee, nee

En andersom is dat ook het geval?

Jaja, dat is het exact hetzelfde.

Jaja

Dan gaan we nu op een paar van deze thema's nog terugkomen maar dan nog meer gericht op communicatie. Euh, er zijn altijd een paar vraagjes die steeds terugkomen. Ik zeg dat er maar bij omdat het anders een beetje irritant wordt en dat je dan zoiets hebt van is ze daar nu weer met die vraagjes want regelmatig gaat dat inderdaad hetzelfde antwoord zijn omdat het over seksualiteit gaat maar soms, bij sommige mensen is dat toch een ander antwoord naargelang de situatie verschilt.

Geen probleem.

Euh, eerst eventjes over communicatie in het algemeen in verband met seksualiteit, vind je van jezelf dat jij open over seks kan praten?.

Jaja, ik heb daar geen problemen mee.

En naar niemand toe of?

Goh, je geeft niet alles prijs, allé, om het zo te zeggen maar nu allé als er eens een euh in de vriendenkring om het zo te zeggen een onderwerp aan bod komt dan zal ik daar ook wel over mee praten over mijn ervaringen. Ik ga geen details prijs geven over mijn parter zeker niet, maar in het algemeen kan ik daar wel

En dat kan dan ook gaan over jouw eigen seksualiteit of enkel maar over wat je gezien hebt op tv of zo?

Nee, nee het gaat dan over mij persoonlijk, ja

En naar familieleden toe bvb? Want dat waren dan vrienden en zijn dat dan hechte vrienden eigenlijk of kan dat ook gewoon ?

Dat kan ook eens echte vrienden vooral zeker, dat zal dan misschien zelfs iets meer in detail treden maar uitgebreidere vrienden, de minder hechte en dat komt ook eens aan bod dan wil ik daar ook wel over mee praten. Ik ga me daar niet buiten zetten omdat ik daar niet wil over praten, zeker niet.

En naar familie toe want?

Naar familie toe, daar wordt eigenlijk weinig of niet over gepraat zal ik maar zeggen.

Ik heb één zus, X babbelt eigenlijk meer met mijn zus daarover maar dat vrouwelijke , die is nu achttien dus, die zit wel dikwijls met wat vragen maar dan gaat ze eigenlijk eerder naar X toe dan naar mij.

En verder met mijn ouders of zo, dat komt eigenlijk niet aan bod. Allé

En nooit geweest of toen je jonger was?

Vroeger, nee nee heel weinig.

En naar X toe heb ik al intussen door dat dat blijkbaar heel open gebeurt en dat er communicatie is. Weet zij dat je er wel eens met vrienden over praat?

Jaja

En zij vindt dat?

Ze lacht er zelfs soms mee dat is vooral de voetbalwereld maar en mannen ja, je zit met een groep die met 20 mannen samen en dan uiteraard komt dat wel eens aan bod en ze weet dat wel. Dikwijls vraagt ze dan wat heb je gezegd en dan zeg ik ook eerlijk waar dat het erover ging. Geen probleem

Zij weet ook dat ik geen details, dat gaat dan over het algemeen qua ervaring. Dat kan zelfs van vroegere partners terug gaan allé, zoiets, dat gaat nu niet over dat ik alles ga vertellen over x, zeker niet. Zal zelfs niks zijn, allé ik wil zeggen daar hoef ik niks over te zeggen.

Zij vindt het dan ook ok dat jij?

Jaja

En denk je dat zij erover praat met vriendinnen van haar?

Jaja, met collega's dan vooral, de vrouwelijke collega's.

Dat is zo'n beetje vergelijkbaar metwat ik heb met de mannen van de voetbal. Als ze 's middags eens iets gaan eten dan hoor ik dikwijls ook, ze vertelt dat dan ook. Het ging over dat, en dan moet ze er dikwijls eens mee lachen ja dus.

En jij vind dat ok dat zij daar met collega's over praat?

Jaja.

En met familie, zij?

Vroeger was dat wel met haar ouders, dus als ze jonger was had ze daar denk ik wel, allé ik ben er zeker van, had ze daar wel een iets opener communicatie mee dan ik thuis.

Nu op dit moment met haar ouders komt dat ook niet meer zo echt aan bod maar haar broer is even oud als mij en ja, dat is eigenlijk, dat kan je bij de vrienden rekenen, ik wil zeggen daar zijn we ook heel goed mee bevriend, dus dat gaat eigenlijk een beetje hetzelfde.

En stel je voor dat je op seksueel vlak ergens mee zou zitten, naar wie zou je dan toegaan?

Goh, naar mijn partner zelf, euh.

En stel je voor, je komt er met je partner niet uit?

Goh, ik denk niet dat ik bij iemand anders zou gaan.

Dan zou je toch niet ergens om raad gaan vragen of?

Nee

Allé, ik zou niet weten met welke problemen, er kan altijd iets zijn, maar ik zie niet echt, niet echt in dat ik bij iemand anders zou moeten gaan raad vragen dan wat ik moet doen of zo, nee nee.

En bij haar denk je, als zij ergens mee zit, denk je dat zij naar iemand toe zou gaan. Of zou ze dat eerst met jou bespreken denk je?

Ja, zeker, over seksuele beleving als ze daar een probleem heeft zal ze dat eerst denk ik wel met mij bespreken, komen we er niet uit, dan zal zij misschien iets makkelijker geneigd zijn om naar een goeie vriendin te stappen, om daar eens, allé, het probleem eens eventjes te vertellen, ja.

En zou je dat ok vinden moest ze dat doen of vind je dat toch een beetje moeilijk?

Goh, het hangt er een beetje vanaf welk probleem dat dat dan is, euh we hebben gelukkig, allé gelukkig nog niet voor zo'n problemen gestaan, euh als er echt iets, maar, het hangt er dan vanaf wat dat dan is en wat ze ook gaat vertellen. Ik zou niet graag hebben dat ze over mij dingen gaat vertellen of dit of dat euh dat is niet goed of dat of.

Het hangt er een beetje vanaf de aard van het probleem dan maar ik denk dat ik er geen problemen mee zou hebben moest ze dat doen.

En zou je dan graag hebben dat ze dat eerst eventjes tegen jou zegt dat ze dat wil bespreken met iemand of

Ja, dat hoeft zelfs niet. Als wij er met twee niet echt uitkomen mag ze dat gerust raad vragen aan iemand anders zonder dat ik daarvan op de hoogte ben.

En dan eventjes over het durven kenbaar maken van wensen en behoeften. Vertel jij aan je partner wat jij graag hebt op seksueel gebied?

Ja, wij vertellen dat aan elkaar jaja.

En waar en wanneer vertel je dat, is dat tijdens de seks, is dat ervoor erna, tijdens de afwas...om het even?

Tijdens niet echt, dat is meer door bewegingen dat je aangeeft van wat je een beetje wil. Daar wordt tussen de soep en de patatten bij wijze van spreken wel eens besproken. Of je bent op restaurant met twee en je komt op dat onderwerp dan ja.

Dat kan evengoed dus op restaurant?

Jaja, dat is, dat kan hier thuis in de zetel zijn voor tv, dat kan ja voor mij op eender welke plaats zijn dat je erover hebt, als je maar met twee bent.

En je zegt, net zo tijdens de seks is dat meer door bewegingen enzo dus dan is dat indirecter zal ik maar zeggen. Maar, kunnen jullie er ook direct over praten? Dat je het toch wel echt kunt aangeven?

Jaja, dat je gewoon zegt wat je graag hebt dat er zou gebeuren dan ja

En dan kan dat op een open en rustige manier of worden er zo wat doekjes omgewonden bvb.?

Dat kan heel open ja,

Euhm, dan zeg je ook wat je graag zou hebben op een bepaald moment alléja.

Mmm

Je geeft dat in ieder geval ook aan?

Jaja

En welke bijdrage vind jij van jezelf dat je in het seksueel spel hebt?

Goh fifty fifty denk ik, alléja, het moet van beide kanten komen, het moet zo'n beetje eerlijk verdeeld zijn he. Allé, ik wil zeggen soms is de andere persoon al eens iets meer betrokken maar hoofdzakelijk is dat zo wat ja

Verdeeld?

Verdeeld, jaja

Ik ben daarjuist wel iets vergeten te vragen. Bij het aangeven van wat je graag hebt, is er één van jullie twee die dat meer doet dan de andere?

Ik zal vooral aangeven wat ik graag zou willen doen, ja, ja. X is daar iets hoe moet je dat zeggen ja, die heeft er niet zo veel behoefte aan om gewoon iets anders te doen. Die is meestal tevreden met één of twee dingen, 'k wil zeggen, ja ik zal iets meer aangeven, ja.

En hoe voel je je erbij om dingen aan te geven waar je wel zin in hebt of dat je graag wil doen?

Ja ik voel me er goed bij, anders zou ik het ook niet doen en ik weet ook dat X het een beetje nodig heeft dat je ze een beetje leidt om het zo te zeggen. Ik heb daar absoluut geen problemen mee ja.

En het feit dat zij dat minder doet dan jij, vind je dat erg?

Soms wel ja.

En zeg je dat wel eens dat je...?

Jaja, bij momenten vindt ze dat zelf ook moeilijk ja.

Moeilijk om het aan te geven?

Ze zegt, tijdens de seks zegt ze is ze een beetje, ze denkt er echt niet meer bij en ja, dan denkt ze er ook niet meer over van eens iets anders aan te geven, als ik het dan niet doe dan zal er weinig of niet veranderen of niet gebeuren dan.

En als je dat dan aangeeft dat je dat eigenlijk wel erg vindt, probeert ze daar dan rekening mee te houden?

Erg vinden, het is inderdaad zo, soms stoort dat wel, dat ik ook zoiets heb van doe dat is of neem jij eens dat initiatief om dat of dat te doen. Euhm in het begin was dat euh iets moeilijker, niet dat we er problemen hebben over gehad maar dat ik zoiets had van allé, als ik dat twee drie keer op een week ik zeg maar iets, zei, dat ze dan de vierde keer diezelfde week er nog niet aan dacht en

dan vind ik dat wel spijtig. Langs de ene kant zou ik wel eens iets meer initiatief van haar kant willen zien. Ja

Maar ze vindt dat geen probleem als ik dat zeg en ze zegt dan ook altijd wel dat ze er rekening mee probeert te houden en dat het niet gemakkelijk is.

Maar enfin, ze accepteert ook wel wat ik zeg, probeert er aan te denken maar het lukt niet altijd dus ja.

En als je spreekt over initiatief nemen, geldt dat dan ook naar initiatief nemen om te beginnen vrijen?

Om te beginnen en tijdens om dan eens iets te veranderen.

Om te beginnen vrijen komt dat dan ook meestal van jouw kant?

Ja

En vind je dat ook jammer?

Ook soms wel ja, het zou eens aangenaam zijn en dat weet zij ook als zij ook eens me met iets zou verrassen of weet ik wat. Ik moet zeggen dat gebeurt nu frequenter dan vroeger en dan.

En denk je dat dat is omdat jullie erover gepraat hebben en dat ze weet dat dat belangrijk is voor jou?

Ja

Of is dat omdat ze zich nu beter voelt?

Ja, misschien is dat omdat ze zich beter voelt, nu we onze eigen stek hebben. Vroeger was het toch nog altijd bij één van de twee thuis waar er nog andere personen ook thuis waren en dan was ze iets minder snel geneigd, dan was ze iets onzekerder terug ja.

Ja

Vraag je aan haar wel eens wat ze graag heeft als ze het zelf niet aangeeft? Of waar ze zin heeft?

Jaja

En hoe voel je je erbij om dat te vragen?

Dat is alleen maar in het belang van, voor de beiden denk ik dus ik heb daar geen probleem mee.

En hoe voelt zij zich erbij denk je als je dat vraagt?

Dat is geen probleem, omdat ze ook weet dat voor de twee kan. Allé als je erover praat en weet wat de andere goed vindt of minder goed, euhm, dat kan alleen maar bijdragen bij je seksuele beleving dus, ja.

En zal je dat dan vragen tijdens de seks of zal je dat op een ander moment proberen?

Dat is wel op een ander moment.

En gebeurt dat meer van jouw kant uit of van haar kant uit denk je, dat je gaat vragen aan de andere partner wat hij of zij graag heeft.

Goh, dat is zo ook wat een beetje verdeeld, dat komt langs beiden ook wat, ja.

Euhm dan eventjes over het aangeven van je grenzen. Als je ergens geen zin in hebt of om het even wat, kun je daar dan over praten?

Op dat moment?

Ja?

Goh, nee euh

Of als je geen zin hebt in vrijen in het algemeen?

Geen zin is geen zin om het zo te zeggen. Om er nu echt op dat moment veel verder op in te gaan nee, dan is het gewoon niet en allé dan gaat het gewone leventje om het zo te zeggen gewoon door en dan is het een andere moment. Maar niet als ik zeg he ik heb geen zin dat zij daar dan begint om te hameren waarom niet of dit of dat. Nee dat gebeurt niet, nee nee

En andersom dan ook niet als zij zegt ik heb geen zin dat jij zo zou vragen waarom?

Goh dat kan wel eens zijn, waarom niet of maar nu niet dat ik dat overdrijf of blijf doordrijven, zeker niet nee nee.

En, zijn jullie ooit al eens iets tegengekomen van oh nee dat wil ik gewoon niet doen?

Bijvoorbeeld een bepaald standje of ...?

Bij beiden, nee nee.

Of dat één van de twee zei, nee dat zie ik toch niet zitten. Iets dat je nieuw voorstelde of zo? Nee, dat is nog niet?

Nee, nee

Oke

Als zij ergens geen zin in heeft of geen zin heeft in vrijen in het algemeen, zegt zij dat dan?.

Ja, ja.

Denk je dat ze dat altijd zegt?

Pff, dat weet ik niet. Het zal wel eens gebeuren dat ze misschien minder zin heeft maar dat ze zich daar een beetje toegeeflijk is en dat ze dan denkt van ok, als mijn partner veel zin heeft, dan ok, dan verandert die stemming misschien ook wel tijdens de seks, euh.

Maar, dat ze nu echt zou verbergen, dat weet ik niet, nee.

En, als ze geen zin heeft en ze zegt dat hoe voel jij je er dan bij?

Geen probleem

Dat is niet erg?

Nee, nee

Niet lastig of...?

Nee, nee

En andersom als jij eens geen zin hebt, geef je dat ook allé zeg je dat ook gewoon?

Jaja

Altijd?

Ja, ik zeg het altijd dat weet ik zeker, als ik geen zin heb dan heb ik geen zin en dat weet zij ook.

En hoe denk je dat je partner zich daarbij voelt als jij dat zegt,, is dat ok of ?

Op sommige momenten zal zij ook denken van euh, dorie ik had wel op dit moment veel zin en ik had er wel iets van willen maken of zo maar ...

Ze voelt zich niet afgewezen?

Nee, helemaal niet

Gebeurt het wel eens dat één van jullie de andere probeert te overhalen?

Ja

Om iets te doen?

Ja, we gaan er niet over blijven doordrammen maar gewoon ja

Is dat zo wat je daarstraks zei als zij dan bvb 's morgens merkt dat het twijfelachtig is dat ze ?

Jaja

In zo'n situaties? Of gebeurt het ook in andere situaties?

Nee, nee vooral in zo'n situaties

Als het zo'n beetje twijfelachtig is bij de andere?

Jaja, dan ga je daar een beetje op door misschien maar als je echt merkt van nee het is niet het moment dan euh nee uh dan stopt het gewoon en dan laten we elkaar met rust en gaan we er niet verder op in. Nee.

En is er één van de twee die dat vaker doet dan de andere zo proberen van er toch nog een beetje op door te gaan.

Dat zal ik misschien iets meer zijn als ik voel dat ze zo half half, dan zal ik diegene zijn die iets meer probeert dan zij.

En hoe voel je je daarbij, om toch nog een beetje te proberen?

Als ik merk dat ze het storend vindt dan zal ik er ook direct mee stoppen, ik vind dat geen enkel probleem

Dus vanaf dat het duidelijk is dat het niet is dat is het gewoon?

Jaja, natuurlijk, geen twijfel

Dan even over andere thema's die soms nog een beetje moeilijk liggen in relaties. Kunnen jullie praten over seksuele ervaringen met vroegere partners?

Jaja,

Is dat iets dat vaak gebeurt?

Nee, dat komt ook zo eens ter sprake dikwijls met vrienden dan of zo euh

Met de partner erbij dan bedoel je?

Ja met de partner erbij, euh, in het begin van de relatie dat je zo al eens meer iets had van euh , nu niet om te controleren maar van is het wel goed of hoe was het ervoor en dat je er dan over begint te praten maar achteraf, allé zeker nu de laatste twee drie jaar komt dat niet meer aan bod of het is zo eens met vrienden van vroeger met den die dit of dat of..

En als jullie erover praten was dat dan zo'n beetje vergelijkend zo van hoe was dat bij die of hoe was dat bij die?

Vergelijkend ja

Zijn er ook andere dingen die jullie bespraken over vroegere partners?

Nee het was dan eerder vergelijkend, ja verder gingen we daar niet echt op in.

Niet bvb van wat je allemaal al hebt gedaan met een vorige partner of hoe dat je dat...?

Goh dat kan misschien eens ter sprake komen of gekomen zijn maar dat zal zeker niet veel, ja nee

En hebben jullie, één van jullie twee al eens een andere partner gehad binnen deze relatie?

Nee, allé, ik niet, maar je zegt één van de twee.

Dan wil je het zo noemen?

Nee, nee

Ontrouw is dat iets waarover je kan praten, is dat iets waarover jullie al hebben gepraat?

Ontrouw, euh

Dus een andere partner?

Ja, maar dat is er ook, dat is er ook nog niet geweest...

Maar, meer algemener bedoel ik, zo van moest je dan...?

Ja, moest naar de toekomst toe moest het gebeuren dan dit of dat ja, daar kunnen we wel over praten, we kennen ook mekaars standpunt daarin en

En bedoel je dan standpunten van, bvb moest dat gebeuren dan is het gedaan tussen ons of...?

Consequenties van als het zou gebeuren ja

En hebben jullie ook andere afspraken gemaakt zoals bvb van als je het doet wil ik het weten, wil ik het niet weten. Als je het doet wil ik dat het dan tenminste veilig is dat de andere geen risico loopt, zo'n dingen?

Daar staan we eigenlijk niet bij stil, ik hoop dat dat nooit aan de orde, is eigenlijk alleen over de consequenties. Dus als ik het moest doen dat ze dan, niet meer zo lang, allé, dat de relatie met mij niet meer zou standhouden, euhm maar nu om te zeggen van, ik wil het niet weten. Ik zou het wel graag weten om dan de consequenties ervan te nemen. En dat weet ze wel dat ik dat ook wel graag zou weten. Maar nu echt om te zeggen van doe het dan veilig of nee, ik ga er niet van uit dat ze het doet dus ik ga dat ook niet zo aanbrengen, nee.

Je zegt van moest ze het doen dan is de relatie voorbij, is dat iets waarvan je zeker bent, is dat voor jou belangrijk?

Sowieso, ja, als het echt met seksuele betrekking tot elkaar jaja dan sowieso. Stel je voor moest ze alleen nog eens met iemand ik zeg maar iets kussen of iets anders dat zou, allé ja, dat zie je dan allemaal op het moment zelf maar echt met seksuele betrekking te maken heeft dan ja.

Is dat dan ook iets waarvan je zelf zegt, dat zou ik echt nooit doen?

Zeg nooit nooit zeg ik daarin en dat weet x ook, ik hoop dat ik het nooit zal doen omdat ik er zelf ook zo tegenover sta. Maar ik kan dat ook niet garanderen, allé niet garanderen, je weet niet wat er nog gaat komen dus euh, nee.

En zou jij het haar zeggen, moest het nu toch voorvallen?

Ik denk dat wel

Ja, denk je dat zij ze het zou willen weten?

Ja, ik denk wel dat ze, ja hetzelfde als ik denk een beetje, als ze het zou weten dan kan ze de consequenties ervan nemen, jaja

Staat ze daar zo'n beetje tegenover zoals jij, denk je?

Jaja

Is dat iets waarover jullie dan al, toch duidelijk jullie mening aan elkaar hebben uitgelegd zal ik maar zeggen?

Goh, duidelijk uitgelegd, het wordt zo al eens rapper gezegd van als je dat ooit doet dan weet je waar de deur is, allé, zo al eens een beetje grpapend gezegd. Maar nu echt om daar echt afspraken over te maken of nu al nee nee, . Ik denk dat we gewoon van elkaar weten van als je dat doet dan

ben je fout bezig en dan moet je ook maar zien wat er gebeurt of wat de andere daarin beslist, sowieso ja

Als jullie een meningsverschil hebben op seksueel vlak, kunnen jullie daarover praten?

Jaja

Is dat al voorgekomen?

Goh

Dat kan een klein iets zijn, dat hoeft niet een immens meningsverschil te zijn?

Meningsverschil, euhm, dat zal dan eerder iets zijn om eens iets anders te proberen, dat de andere daar op dat moment geen zin in heeft dat je dan zegt allé waarom niet probeer het toch eens maar nu echt om te zeggen dat dat nee

En als je zegt zo van, als je vraagt waarom niet of zo, gebeurt dat dan op een rustige manier dat jullie daarover praten of?

Ja, ik zou niet weten waarom je daarover moet roepen of over, nee, tuurlijk

En gebeurt dat dan ook open en direct of zal er dan zo wat doekjes om?

Nee, dan wordt dat ook direct gezegd, als het mij niet aanstaat of haar dan wordt dat ook wel direct aangegeven of dan direct, allé niet rond de pot gedraaid.

En is dat dan op het moment zelf dat je dat doet of herneem je dat erna nog eens of?

Als dat dan echt een meningsverschil is dan zal dat op dat moment worden gezegd, ja ja

En is er één van jullie twee die dat vaker zal doen dan de andere?

Dat gebeurt weinig dus allé

En hoe voel je je erbij als jullie zo'n meningsverschil hebben over zoiets?

Dat is normaal he er zijn nog dingen waar je een meningsverschil buiten de seksuele beleving. Dan moet daar over gepraat worden en een oplossing voor gezocht worden euh en een beetje water in de wijn langs de twee kanten maar dat mag geen probleem maken

En dat is ook op andere vlakken zo'n beetje hetzelfde dat je daar?

Jaja

En als het op andere vlakken is, is dat ook rustig en open dat je er over kan praten?

Als dat een meningsverschil is dan euh ja

Niet dat er dan toch ruzie van moet komen of zo?

Nee, liefst niet, nee.

Dan nog eventjes over tevredenheid. Kunnen jullie praten over het al dan niet tevreden zijn in jullie seksleven?

Goh, om echt te praten tevredenheid, pfff, dat wordt eigenlijk niet veel gedaan allé

Echt zeggen, we weten allé, van mekaar wel dat op die momenten dat het goed is en plezant is en dat je er alletwee van hebt genoten en dat je er wel tevreden over bent dat is meestal altijd wel goed voor beiden dus dan kan je inderdaad wel zeggen dat je alletwee tevreden maar om nu echt daarover te bespreken zo ben jij nu eigenlijk tevreden over je seksleven dat gebeurt weinig, dat we dat echt zo doen.

Nee, maar als je zo zegt, dat weten we bvb, dat we blij zijn met de frequentie of weet ik veel wat dan is dat toch teken dat dat iets is waarover jullie het al eens hebben neem ik aan?

Jaja

Of ga je er gewoon van uit dat dat zo is omdat er ook niks komt van dat het niet goed is, dat er niks aangegeven wordt door één van de twee dat het niet ok?

Misschien ook wel ja, allé ja, we voelen het alletwee aan zonder, allé we voelen het alletwee goed aan zonder dat er meningsverschillen zijn, dus gaan we er inderdaad zo van uit, het is algemeen goed. We zijn er alletwee tevreden over maar dat op die moment zelf, het is niet dat we achteraf nog eens zeggen van allé ik ben gelukkig met het seksleven dat ik nu heb of tevreden nee, dat wordt eigenlijk niet apart besproken, niet echt, nee

Eventjes over beschermingen. Gebruiken of gebruikten jullie een condoom?

Euh, helemaal in het begin maar twee of drie keer denk ik en euh sindsdien niet meer of x moest haar pil eens vergeten in te nemen zijn dan gebeurt dat zelden, maar ja.

Je bedoelt dat het zelden gebeurt dat jullie dan een condoom gebruiken of dat het zelden gebeurt dat ze haar pil

Nee, zelden dat ze haar pil vergeet, ja ja

Het is maar voor de duidelijkheid...

Nee, maar ja, als dat effectief zo is dat ze de pil vergeten is en we hebben behoefte eraan dan ja

Dan neem je een condoom?

Ja

En het feit dat jullie na die drie keer of alléja in het begin gestopt zijn met het condoom is dat iets waarover jullie het gehad hebben, is dat iets waarvoor jullie samen hebben gekozen?

Nee, dat is er zo gekomen.

Zonder dat er eigenlijk over, allé ik bedoel te hebben of zo?

Na veel gepraat te hebben over hoe dat ik ben en we kenden elkaar ook wat langer en we voelden elkaar ook goed aan en we wisten wel dat we eerlijk tegenover elkaar waren. We waren vrij zeker

dat we eerlijk tegenover elkaar waren dan spreek ik qua verleden dan en partners euh, dus dat is eigenlijk na enkele keren automatisch gekomen ja.

En bedoel je dan als je zegt van die andere partners is dat dan zo'n beetje qua veiligheid voor deze relatie dan?

Qua veiligheid ja, of dat ze daar mee had gevreeën en dat vond ik dan op dat moment wel belangrijk en dat is dan ook zo eens algemeen besproken en dat vertelde ze dan ook zonder enig probleem dus ja..

Heeft het dan vooral met soa te maken of ?

Jaja, of dat de andere partner een condoom gebruikte of euh als ze de pil nog niet pakte hoe het dan was, alléja zo vooral over dat, allé ik wil zeggen vooral over de bescherming bij de seksuele betrekkingen eigenlijk.

Was dat dan omdat je zo veel mogelijk zekerheid wilde hebben dat er geen SOA's zouden zijn of
Jaja

En zijn jullie op het moment dat je gestopt bent met het condoom begonnen aan de pil of?
Jaja

Dat vond je belangrijk?
Zeker

Gebruikt zij dat op dit moment nog? Is dat een keuze van haar? Of is het een keuze van jullie twee om bij de pil te blijven?

Dat is voornamelijk een keuze van haar omdat ze dat al denk ik een aantal jaren toch al zo gewoon is, beetje routine misschien, ik weet het niet, ik stel daar ook geen vragen over van eens niet iets anders doen, of die pil laten en iets anders, allé, er zijn nog ander methodes om aan de gynaecoloog eens te vragen. Allé het komt eigenlijk niet echt op dus allé ik vind het goed zo.

Dat regelt ze zelf maar?

Jaja, daar weet zij denk ik nog altijd iets meer over dan ik allé als je dat een aantal jaren neemt of als je daar mee stopt of dat weet zij eigenlijk beter dan mij dus euh ja.

Als je zegt dat je toch wel gepraat hebt over hoe dat het vrijen met de vorige partners was qua bescherming en dergelijke heeft er één van jullie al eens een SOA gehad?

Neenee

Geen van beiden dus..

En is dat iets dat jullie besproken hebben met elkaar of dat één van de twee dat al eens gehad had?

Jaja

Hebben jullie je ook laten testen?

Nee, nee

Hadden jullie allebei voor deze relatie altijd veilig gevreeën?

Jaja, ik zeker, ja

En zij, alléja als jullie het er over gehad hebben neem ik aan?

Ook zeker ja, zij heeft ook altijd gezegd dat ze, aan de hand van wat ze mij verteld heeft ben ik daar toch vrij zeker of over dus ja.

En dan nog een laatste vraagje voor dat we afsluiten.

Is je partner ooit al eens overtijd geweest?

Jaja

En hoe gingen jullie daar mee om?Heeft ze het verteld of?

Ja maar dat was niet lang, 'k wil zeggen dat ze twee, drie dagen, allé dat was zeker niet lang. IK heb een paar mensen gekend waarvan dat de vrouw dan twee weken, bvb; ja dat was iets paniekeriger maar bij ons was dat nee, dat was efkes, dat kwam al eens voor dat dat eens nee

Nog niet zo echt de paniek gehad van zwangerschap?

Neenee

Stel je voor dat dat zou gebeuren, zouden jullie erover kunnen praten denk je, zou ze ermee afkomen?

Als ze zwanger zou zijn?

Of als ze zou denken van ojee het blijft nu toch wel lang weg, wie weet ben ik wel zwanger of zo?

Ja, dan zal ze dat toch wel zeggen, ja

En is dat dan iets wat jullie zouden kunnen bespreken, weet jij nu hoe jij tegenover een eventuele zwangerschap zou staan?

Ja, niet positief en dat weet zij ook. Ik ben daar eigenlijk heel kort in euh ik wil nu nog heel veel profiteren en mijn leven opbouwen en als er ooit, als we alletwee beslissen van we zouden graag een kind hebben dat ik dat dan op dat moment ook alles kan geven. En ik zou er niet echt 100% gelukkig mee zijn de dag van vandaag als ze nu zou zeggen ik ben toch zwanger. Op het moment dat het er dan wel gaat zijn ben ik ervan overtuigd dat ik er ook alles voor in het werk zal stellen om het gelukkig te maken geen enkel probleem maar ik zal op dit moment er niet echt scheutig op zijn moest het ongewenst dan voorvallen.

En zou je haar vragen om het te laten weghalen denk je ?

Goh, nu niet meer, tot voor kort had ik dat nog wel omdat ik zoiets had van ik ben twee jaar jonger dan haar en we woonden dan nog niet officieel samen en ik had ook zoiets van ja er kan

nog vanalles gebeuren maar nu is de relatie allé, is perfect in orde dus ik zou dat nu niet meer vragen. Ik weet ook dat ze allé, ik denk ook dat ze dat niet zal doen moest ik het toch vragen.

Is dat dan de reden die je tegenhoudt of zou je ook zoiets hebben van goh?

Nee, ik zie ongelooflijk graag kinderen dus, het moment zou niet gepast zijn maar

In principe is een kind dus wel gewenst, maar meer in de toekomst dan eigenlijk

Jaja, zeker ja.

Dan we zijn aan het einde gekomen van dit interview en wil ik je heel erg bedanken.